

JURIIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

TOIMETUS:

J. Lõo, R. Rägo, M. Taevere, O. Tief, J. Uluots.

Sisu:

Mõnda seaduslikkudest kasudest, mis tekivad leiust — A. Brandt. — Ühest puudusest hoolekande-seadustes — A. Brandt. — Mõned märkused pärijate kinnitamise asjus — o. — Märkused Vabariigi valitsuse poolt Riigikogule 14. XII. 23 a. esitatud kohtumaksude seaduse eelnõu kohta — K. Parts. — Riigikohtu tegelus. — Lisa: 1922 a. Riigikohtu otsused lhk. 81—112.

Mõnda seaduslikkudest kasudest, mis tekivad leiust.

Praegu toimiva seaduse põhjal toob kaotatud asja leidmine enesega kahe sugused leidjale tulusad tagajärjed: 1) õiguse saada leidist (Tsiv. sead. § 734) ja 2) õiguse leitud asja omaks pidada sel juhul, kui omanik ei ilmu teda vastu võtma (Tsiv. sead. § 739).

Leidist saab leidja juhul, kui ta, seadust täites, on abinõud tarvitusele võtnud, et leitud asja omaniku valdusesse tagasi toimetada. Mainitud kohustus on seaduses formuleeritud järgmiselt: „kaotatud asja leidja, kui talle kaotanu teada, on kohustatud leiu viimasele tagasi andma (§ 734); kui leidja aga ei tea, kes asja on kaotanud, siis peab ta leiust teatama kohalisele politseile kolme nädala jooksul leiu päevast arvates“ (§ 735).

§ 734-ndas sisalduv igal tingimusel sundiv määrus leitud asja paratamata just kaotanule tagasi anda, kui viimane teada — pole mitte otstarbekohane. Kõige esmalt on selge, et kui leidja teab ehk tal on põhjust arvata, et leitud asja on kaotanud röövel või varas, — siis on õigluseta teda leidisest ilma jätta seepärast, et ta leiu politseisse toimetas, teda kaotanule tagasi and-

mata jättes. Edasi, ka kui Tsiviilseadustiku normide alusel tekib kahtlus, kas leid kuulub kaotanu omandusse, — ka siis pole õiglane leidjat tasust ilma jätta põhjusel, et ta seadusetähe vastaselt leiu politseisse toimetas, selle asemel, et seda kaotanu kätte toimetada. Seepärast oleks soovitav § 734 ja § 735 redaktsiooni veidi muuta ses mõttes, et leid tuleb politseisse toimetada või aga otseteed kaotanule tagasi anda, kui leidjal pole mõjusaid kahtlusi selle kohta, et kaotanu on asja omanik ehk heas usus valdaja (s. t. kui mitte omanik suo nomine, siis vähemalt pidaja). Säärane kahtlus ei pruugi tekkida mitte ainult juhtumisel, kui kaotatud asi juba on saanud kohtulise vaidluse objektiks (res litigiosa), vaid ka, kui leidja teab asjaolusid, mille põhjal võib asja pärast omandusõiguslik protsess tekkida.

Vaatamata nüüdsama mainitud redaktsioonilise ebatäpsuse peale, mis sisaldub §§ 734 ja 735, tuleb neid siiski eelistada vastavale määrusele Vene Seadustes (Vene Sead. Kogu X. köide, I j. § 538), kus asi, mille omanik teada, üldse ei saa olla leiu-

objektiks selle sõna legaalses mõttes, mis pärast leidja on kohustatud leiust igal juhul ja tingimata politseile teatama¹⁾. Oiglaseks ja otstarbekohaseks ei saa seda Vene Sead. Kogus sisalduvat leidja õiguste kärpimist kuidagi pidada ja Vene õigusteadlikus kirjanduses on tema vastu esile toodud kaaluvad vastuväited²⁾.

Leidise suurus oleneb Tsiiviilseadustiku § 738. järele kõige pealt kaotaja avalikust lubadusest kaotusekuulutuses või leidja ja kaotaja omavahelisest vabast kokkuleppest. Ainult nende kahe momendi puudumisel otsustab leidise suuruse kohus, kusjuures viimane ei ole õigustatud — leidjale määrama rohkemat $\frac{1}{3}$ asja väärtusest, mis jääb pärast kulude mahaarvamist³⁾. Autorile näib, et kuigi see Tsiiviilseadustiku norm on leidjale tulusam kui vastavad määrused mõnedes võõramaa seadustikkudes⁴⁾, siiski on ta praktilises mõttes ebaõnnestanum kui § 539 Vene Seaduste Kogu X k. I j.,

1) Selle Vene õigusnormi mõjul on nähtavasti loodud Eestimaa Talurahva Seaduse § 1109. ja 1111. mis järgmist lausuvad: „Kui keegi midagi leiab, ja teada ei olle, kelle jägo se on, siis ei tohi leidja seda mitte salaja pidada, vaid peab sest koguduse politseile teadust andma. Kui leitud asja peremees järele tuleb ja tõeks teeb, et se tema jägo on, siis tema peab leidjale seda leidmist maksma, mis teada-andmisega ühtlasi on lubatud ehk mis seadus leidjale moistab.“ Siit paistab, et Eestimaa Talurahva Seadus nähtavasti ei tunnusta leidise saamise õigust isikul, kes kaotatud asja otseteed teada olevale omanikule tagasi annab.

2) Suworov, „О находкѣ по русскимъ законамъ“ (Журналъ Гражд. и Уголов. права 1875. а. II. raam.); Pestrzetski „О находкѣ“ (Журн. Гражд. и Уголов. права 1875. а. I. raam.); Kasso „Незвѣстность хозяина найденной вещи“.

3) Eestimaa Talurahva Seadus asetab leidise määramisel esiplaanile, nagu selgub eespool toodud § 1111. sõnastusest (v. märkus 1.), samuti kaotanu tahteavalduse; säärase avalduse puudumisel on leidja õigustatud tasu saama $\frac{1}{3}$ leiu väärtusest. Kohus võib seda tasu kuni $\frac{1}{10}$ vähendada.

4) Austria seadustiku § 391. põhjal on leidja õigustatud leiuraha saama $\frac{1}{10}$ asja väärtusest või $\frac{1}{20}$ — kui leiu väärtus on suurem tuhandest guldnast. Saksa Tsiiviilseadustiku järele on leidjal vähema leiu puhul õigus saada $\frac{1}{12}$, kallihinnalise (üle 300 märga) puhul ainult $\frac{1}{100}$ leiu väärtusest.

mis leidjale õiguse annab saada $\frac{1}{3}$ leiu väärtusest, kusjuures seda õigustust ei tohi muuta mingisugused avalikud kuulutused ega tema kohta kohtu äranägemine otsust-andev olla.

Muidugi tuleb kõrgesti hinnata ja austada seda aatelist vaatekohta, millel asuvad seadustikud (Prantsuse ja Itaalia), mis Rooma õiguse eeskujul⁵⁾ kaotatud asja omanikule kättetoimetamist arvavad sääraseks kohustuseks, mille täitmise eest korralik kodanik ei võta mingit „aususetasu“. Paraku aga näitab tegelik elu, et mitte ainult kehvad kodanikud, kellelt on raske loota ja igal juhul ei saa nõuda piinlikult täpsat aumõiste järgi talitamist⁶⁾, vaid ka isikud, kes põrmugi ei kuulu puuduse kannatajate hulka, võtavad omaks kaaskodaniku kaotist kui saadusest või koguni Jumalast saadetud kinki. „Küllap asjal vist kaotaja tarvis suurt väärtust polnud, ega ta muidu temaga nii hoolitult ümber poleks käinud, et ära kaotas“, — nii arvab tihti säärane puuduliku aususetundega leidja ja peab leiu omale. Säärased sofistlikud motiivid võivad võita niihästi moraalse aususetunde kui ka karistusekartuse leitud asja omandamise eest (R. N. Sead. § 178 ja 179). Seepärast oleks väga tähtis, et seaduseandja noile seadusevastasele omandamisele tõukavaile motiividele vastukaaluks seaks mitte ainult lootuse, vaid kindla teadmise, et leidja on õigustatud saama leidist ulatuses, mis ei olene kaotanu lahkusest ega kohtu heaksarvamisest, muidugi kui ta on abinõud tarvitusele võtnud kaotatud asja omanikule tagasiandmiseks.

Mis aga puutub Tsiiviilseadustikus ettenähtud tasumäärasse ($\frac{1}{3}$ leiu väärtusest), siis vaevalt küll leidub kaaluvaid põhjendusi selle määra tõstmiseks. Erandina Tshernigovi ja Poltava kubermangus jõusolev (Vene Sead. Kogu X. k. I j. § 540) Leedu määrustiku (statuudi) norm, et leidjal on õigus saada

5) Dernburg, Pandekten, 2. osa, I. anne, lhk. 93.

6) Juba keskajal löid prantsuse õigusteadlased kõnekäänu: „En grande pauvreté il n'y a pas de loyauté“.

$\frac{1}{2}$ leiu väärtusest — ei vääri eeskujuks. Sama statuut (Vene Sead. Kogu X. k., I j. § 430) sisaldab määruse — mis leidub ka Tsiviilseadustikus (§ 747), — et isikule makstakse tasuks $\frac{1}{2}$ leiu väärtusest, kui ta juhuliselt on leidnud võõra maa pealt väärtasju, mis mullasse maetud, seinasse müüritud või muul viisil peidetud, mille omanik ühtlasi on möödunud aja tõttu teadmatu.

Ometi peaks selge olema, et ei tohi ühesuuruse tasumaksuga koormata leidja kasuks ühelt poolt isikut, kes tema maasse varjatud varanduse avalikukstegemisest rikastub, ja teiselt poolt isikut, kes ainult tema omandusse kuulunud kaotise tagasi saab.

Kaotatud asi läheb leidja omanduseks Tsiviilseadustiku § 739 ja 740 määratud tähtaja möödumisel ainult endise Eesti kubermangu piirides, kuna Lõuna-Eesti — mis enim kuulus Liivi kubermangu — kui kaotaja tähtajaks asjale järele pole ilmunud, ta oma õiguse asja peale kaotab, missugune asi langeb siis riiklikkude või kogukondlikkude asutuste kasuks (Tsiv. sead. § 739.). Viimaste peale langeb aga ka kohustus leidjale saadaolevat leidist tasuda. Kahtlemata on see loomuvastane, et Eesti Vabariigi piirides jõus on kaks teineteisele põhimõtteli-

selt vastu käivat normi. Seepärast, arutelles de lege ferenda, on tarvis otsustada, kummale anda eesõigus. Näib, et leiu minekut leidja omanduseks ei saa õigustada moraalset ega praktiliselt vaatekohalt. Kaotaja tähtajaks ilmutata jäämine ei suurenda kuidagi viisi leidja teeneid, mispärast õigluseta on temale võimaldada suuremat tulu, kui ta oleks saanud omaniku aegsel ilmumisel. Samuti ei saa väita, et omaniku ilmutata jäämine on küllaliseks põhjuseks, et oletada tema loobumist omast varast mingi tundmata ja, tähendab, temale ükskõikse leidja kasuks. Ka ei ole praktiliselt seisukohalt vaadates olulist tähtsust egoistlikul motiivil, et leidja seaduse nõudeid täidab, kuna tal siis on lootus kaotatud asja omanikuks saada kaotaja mitteilmumisel, sest säärane ootus läheb harva täide.

Neil kaalutlustel peab tunnustama, et mitte endises Eesti kubermangus maksvuselt olevat määrust ei tule eelistada, vaid end. Põhja-Liivi kubermangu kohta käivat normi, mille järele kaotatud asi kaotaja mitteilmumisel langeb riiklikkude või seltskondlikkude asutuste kasuks.

Alfred Brandt.

Ühest puudusest hoolekande-seadustes.

Meil toimiva Tsiviilseadustiku § 497 ja § 498. järele asutatakse hoolekanne hullumeelsete üle, kuna aga totrad, kellel ei puudu arusaavus igapäevasteks asjatoimetusteks, võivad vabalt oma varandust valitseda ja käsutada. Nende määruste täpsa mõiste põhjal pole kahtlust, et veel vähem on seaduslikku alust hoolekande asutamiseks sel puhul, kui võime, oma tahet selgesti avaldada, on kaotsi läinud mitte psüühilistel, vaid füüsilistel põhjustel. Aga ka mitte olles hullumeelne, vaimuhaige või lihtsalt totter, võib isikul sageli puududa võimalus oma tahet väljendada säärase selgusega, et

tal oleks juriidiline tähendus. Nii võib juhtuda, et isik, saades ajurabanduse, kaotab niihästi kõne- kui ka kirjutamisvõime. Kui selle juures hoidub alal teadvus ja võime oma tegusid juhtida, siis ei saa säärast isikut kuidagi lugeda mõistuse kaotanuks. Selle peale vaatamata vajab tema vara hooldust, sest omanik suudab oma tahet avaldada ainult miimikaga ja käteliigutustega. Tõsi, seadus tunneb positiivse tahteavalduse kõrval ka vaiklikku avaldust (Tsiviil sead. § 2937) ja positiivne tahteavaldus võib toime tulla mitte ainult sõnade kaudu (suusõnal ja kirjalikult), vaid ka märkide teel, millel sõnade

tähendus (ib. § 2938). Paraku ei saa tähendamata jätta, et säärase vaikliku, aimatava, kui ka näo- ja käteliigutustes avalduva tahte tähtsus on juriidilises ilmas väga väikene. Vaevalt küll leiduks näit. notar, kes oleks nõus tõestama volitust ainult selle põhjal, et isik, kelle nimel ta välja antakse, küsimusele, kas ta soovib seda akti teha, vastaks peanoogutusega. Aga ka eraisikutel puudub võimalus selgesti konstateerida säärase kodaniku tahteavaldusi ja nad ei peaks ja ei tohiks vastutust oma peale võtta, et tema tahteavaldused olid tõsised ja kaalutud.

Ülalkirjeldatud seisukorda võivad langeda ka isikud, kes, olles kirjaoskamatud, kaota-

vad operatsiooni teel keele ja sellega kõnelemisvõime.

Säärastel ja nende sarnastel juhtudel võib tihtilugu tekkida tungiv vajadus teha mõnd juriidilist akti, millest oleneb missuguse halatsemisväärilises seisukorras viibiva isiku heaolek, näit. võtta vastu kasulikku pärandit, isik aga, kes saaks ja oleks õigustatud selle tegema, on seks võimetu.

Seepärast paistab, et oleks tarvis täiendada meie Tsiviilseadustikku määrusega selle kohta, et hooldamisele võib võtta ka isikuid, kes kaotanud võimaluse oma tahet avaldada niihästi suusõnal kui kirjalikult.

Alfred Brandt.

Mõned märkused pärijate kinnitamise asjus*).

Seadusjärgsete pärijate kinnitamine (Ts. kp. s. §§ 2019–2023) kuulub tsiviilkohtu hoiukorraliste toimetuste hulka. Pärijate kinnitus on kohtulik tunnustus selle üle, kes ja missuguses osas kellegi varanduse pärijaks on saanud (Ts. kp. s. § 2022).

Balti tsiviilõiguse järele ei lähe päranduse vara mitte otsekohe ja ilma vahendita ühes päranduse jätja surmaga tema seadusliste pärijate nimele üle, ega saa need veel ainuüksi surma juhtumise läbi pärijaiks. Selleks on ka veel pärijate tahteavaldust vaja, et nad pärandust vastu võtta soovivad (B. ts. õ. § 2622). See tahteavaldus võib väga mitmel kujul enesele väljendust leida, olgu kirjas, olgu sõnas, ehk koguni vaikivalt nii-suguses teguviisis, mida teisiti tõlgitseda ega muuks pidada ei saa, kui pärijaks kutsutud isiku uõssolekuks avanenud pärandust vastu võtta ja pärijaks olla (B. ts. õ. § 2622). Mis puutub eriti neisse pärijaiks kutsutuisse, kelle käes ehk kelle valduses päranduse vara seisab ja kes selle juures ühe aasta ja kuue nädala (срочный годъ; Jahr und Tag) jooksul, sellest ajast arvates kus neile päranduse avanemine teatavaks sai, päranduse

vastuvõtmise või tagasilükkamise üle ühtegi avaldust ei anna, siis loetakse neid pärandust vastuvõtnuiks. Kui aga pärijaks kutsutud isiku käes sama aja jooksul päranduse vara ei olnud ja ta ka tahtmist ei avaldanud pärijaks saada, siis arvatakse, et ta pärandusest on loobunud (B. ts. õ. §§ 2630. ja 2631.)

Tahteavaldus pärijaks saada ja selle tagajärjel pärijaks olla võib Balti õiguse järele sündida kodusel kombel. Kohtu kaasabi ei ole selleks tarvis. Kodusel viisil pärijaks saamise fakti peale toetades ja seda tõendades võib pärija igaihe vastu päranduse vara kaitseda ja igaihe käest seda vara taga nõuda. On aga vaja päritud kinnisvara pärija nimele ümber kirjutada ehk jälle kohtulikult hoiule võetud pärandusvara kätte saada, siis ei saa enam kohtulikust pärijakstunnustamisest mööda. Kuid ka igal muul juhtumisel on kohtulik tunnustus pärijal tarvilik kui kerge ja hõlpus tõendusabinõu oma pärimisõiguste legitimeerimiseks. Iga enam vähem suurema vara pärimise juures on sellepärast kohtulik kinnitus, mis Ts. kp. s. §§ 2019–2023 ette nähtud, paratamata tarvilik.

*) Autori kirjaviis muutmata.

Ülalnimetatud paragrahvi 2019 määrused käivad järgmiselt: „Kui seadusjärgsed pärijad, kes päranduse vastu on võtnud, vaja arvavad olevat kohtu kaasabi tarvitada oma õiguste äramääramiseks päranduse suhtes, siis võivad nad, sellekohaseid tõendusi ette pannes, vastavat kohtuasutust paluda neid päranduse õigustes kinnitada.“ — Tekib küsimus mida „sellekohaste tõenduste“ all mõista tuleb? Kahtlemata küll kõige päält tõendust pärandusejätja surma üle. Sellele järgneks päranduse õigustesse kinnitust taotava isiku sugulustunnistus päranduse jätijaga, millest näha peaks olema, et see isik lähem seadusjärgne pärija on, kas üksi ehk teistega, sama lähedatega, üheskoos. Riigikassa huvides peab pärija veel päranduse-vara koosseisu ja väärtuse üle kohtule teateid ette panema. Senise kohtute praktika järele rohkem ei nõuta. — Minu arvates tuleks aga pärija käest veel rohkem tõendusi nõuda ja nimelt tõendusi selle üle, kas ta pärandust ka tõepoolest vastu võtta on tahtnud neil tähtaegadel nagu Balti tsiviilõiguse seda ette kirjutab. See vastuvõtu tahteavaldus dokumenteerib end küll (juba tema palves teda pärijaks kinnitada, kuid see võib hiljaks jäänud olla, iseäranis sel korral kui päranduse vara üleüldse mitte kinnitust nõudva isiku valduses ei olnud ega praegugi ole, vaid juba aastate kaupa pärast pärandusejätja surma teiste isikute, kui pärijate, valduses seisab. Tähtsus mida seadus päranduse-vara valdamisele ehk mitte-valdamisele päranduse vastuvõtu ehk tagasilükke tõendamise suhtes annab, on, nagu eelpool nägime, väga oluline. Kohus peaks sellepärast kinnitust palujalt täpseid teateid nõudma, kelle käes pärandusejätja varandus tema surmast saadik ja mis alusel senini on seisnud. Neid isikuid peaks kohus sel puhul, kui pärijate kinnituse toimetuse päranduse avanemise ja pärijate ning võlauskujate üleskutse väljakuulutamiseiga ühendatud on, ka kui asjas huvitatuid isikuid ette kutsuma Ts. kp. s. §§ 2057 p. 3 ja 2063 põhjal. — Pärijate kinnitust ilma sellele eelkäiva päranduse

avanemise ja pärijate üleskutse kuulutuseta tuleks võimalikult vähe ette võtta. Kohus võiks seda lubada ainult neil juhtumistel, kus pärijate vahekorrad täiesti selged ja kus päranduse-vara pärijatel käes. Igal kahtluse korral on kohtul õigus avanemise ja üleskutse kuulutuste toimepanemist nõuda ehk neid ise korraldada (Ts. kp. s. § 2012 ja Balti tsiviilõiguse § 2589 ja 2597). Kohtu praktikas näeme ka sellepärast, et tegelikult pärijate üleskutse pärijate kinnitamise palvega alati kaasas käib ehk juba enne selle palve avaldamist käimas oli ja sellele palvele ainult tõuget andis.

On üleskutses tähendatud pärijate ilmumise tähtaeg mööda läinud, konstateerib kohus oma sellekohase määrusega, et kõik ülesandmata jäänud õigused avanenud päranduse peale ja kõik ülesandmata nõudmised tema vastu, kustunuks tulevad lugeda (Ts. kp. s. §§ 2079 ja 2066.) Seda määrust võib kohus eraldi ehk ka pärijate kinnitamise määrusega üheskoos teha. Pärijaid kinnitades võib kohus ainult neid arvesse võtta, kes ise üleskutse algatasid, ehk kes üleskutse jooksul omi pärimisõigusi kohtule üles andsid. Kui ilmunud ja õigusi ülesannud pärijad üksteise õiguste vastu ei vaidle, kinnitab kohus neid pärijaiks. Tõuseb aga nende vahel pärimisõiguse üle vaieldus, siis tuleb Ts. kp. s. § 2021 juhatus järele käija. Selle paragrahvi määrused on järgmised: „Kui isikute vahel, kes omi pärandusõigusi kohtule on avaldanud, vaieldus tõuseb pärimisõiguse üle, siis jäetakse nende hooleks omi pärandusõigusi nõudekorras tõendada.“ Seaduse enese tekstist ei selgi mitte, mis kohus nüüsgusel korral pärijate kinnitamise toimetusega tegema peab. Kas peab kohus pärijate kinnituse hoiukorras lõpetama, seisma jätma ehk vaielduse peale vaatamata lõpule viima, tekkinud vaielust nii ehk teisiti hoiukorras ära lahendades? Hoiukorraline vaielduse lahendus — vaieldusest hoopis mööda minna ja teda arutamata jätta ikkagi ei saa — oleks ainult esialgne, sest pooltel jääb ju õigus vaieldust nõudekorras lõpule viia. Balti valla-

kohtute seaduses ei olnud sellepoolest kahtlust. Säär määras § 233, et asi vaieluse puhul hoiukorras lõpetada tuleb. Võiks arvata, et seadusandja tahtmine samasugune ka Ts. kp. s. § 2021 redigeerimise juures oli. Selle poole sihivad Gassmanni ja Nolckeni poolt kokkuseatud Balti kohtute reformi seaduste kogus selle paragrahvi all avaldatud seadusandlised motiivid. Vene eeskujul, olgugi Baltimaade tsiviilõiguslisi iseäraldusi arvesse võttes, pandi meil 1889. a. kohtute reformi läbi muu seas ka need ülaltähendatud pärijate kinnitamise määrused maksma. Tolleaegses Vene kohtute praktikas valitses vaade, et pärijate vahel tõusnud tüli ja vaieluste puhul pärijate kinnitamise toimetuse hoiukorras lõpetada tuleb. Selle vastavalt toimetati Vene ajal ka meil. Iga tühise tüli pärast lõpetati nii hästi vallakohtutes kui ka rahu- ja üldkohtutes pärijate kinnitamise toimetusi. Kohtul võis väga hästi selge olla, et vaieluse ehk tüli aluseta ja ülekohtune on, mis ainult õige pärija kiusamiseks ja vintsutamiseks ette toodud. Kuid kõige selle peale vaatamata pidi kohus asja toimetuse lõpetama. Õigel pärijal tuli alustada vaidleja vastu kulukat ja tülikat nõudeteed.

Vahe peal muutis aga Vene kõrgem kohus, senat, senini väljakujunenud kohtute praktikat selles küsimuses, vähemalt Venemaa suhtes. Senat konstateeris, endisele vaatele otse vastupidi, et hoiukorra toimetuse selleks olemas ongi, et pärijatevahelisi tülisid ja vaielusi esialgselt lahendada. Senati uuema arvamise järele peab kohus hoiukorras nii hästi asja faktilisi andmeid kui ka seaduse määrusi ära kaaludes otsuse tegema, kes omi õigusi päranduse vara peale tõendanud, kes mitte ja siis sellele vastavalt esimesi pärijaiks kinnitama, teisi kinnitamata jätma. Kes hoiukorras tehtud otsusega ja sääal ette toodud vaieluste tagajärjeta jätmisega rahul ei ole, võib oma õigusi nõudekorras uuesti üles võtta (Senati tsiviildepartemangu otsus nr. 71—1897. a.).

Balti maade kohta jäi maksma aga endine vaade. Iga tüli lõpetas kinnituse toimetuse

hoiukorras, olgugi et asjaosalised ja nende huvid selle all kannatasid, olgugi et kohtul ise lõpetamise õiglusetus ja tarbetus selge oli. Nii kestis see ka pärast Vene aja lõppu meil Eestis tänini edasi. — Meie seaduseandjatel oli veel hiljuti hea juhus Ts. kp. s. § 2021 teksti revideerimise läbi selle paragrahvi määrusi selgemaks ja praktilise elu nõuetele rohkem kohasemaks ja vastavamaks teha, kui läinud kevadel tsiviilkohtupidamise seadusis päranduse asjus mõningaid muudatusi ette võeti (Riigi Teat. nr. 43—1923. a.). Kahjuks ei tarvitanud seaduseandjad seda juhusit. Ts. kp. s. § 2021 jäi endises redaktsionis seisma.

Tuleb küsida, kas senine kohtu praktikas valitsenud arusaamine § 2021 mõttest siiski õige on? Kas peab kohus iga tühise tüli ja vastuvaieluse pärast asja ära lõpetama?

Esimesena selle seisukoha revideerimisele on asunud meie kohtupalat. Hendrik Kurni pärandusasjas, mis kohtupalati poolt 16. detsembril 1921. a. otsustatud, veendub kohtupalat, et ülemalnimetatud Vene senati otsust (nr. 71—1897. a.) analoogia järele ka meil Ts. kp. s. § 2021 suhtes kohaldada võib. Sellelt aluselt väljamineks ei lõpetanud kohtupalat Hendrik Kurni pärijate kinnituse toimetust mitte ära, olgugi et pärijate vahel pärimisõiguse üle vaideldi ja rahukogu otsuse peale edasi kaebanud pärija asja toimetamise lõpetamist nõudis. Riigikohus, kuhu toimetamise lõpetamist nõudja asjaosaline Ts. kp. s. § 2021 rikkumise üle kassatsioonikaebuse andis, jättis kaebuse, niipalju kui see nende ridade kirjutajal teada, 13. dets. 1923. a. tagajärjeta. — Seega on pärijate kinnitamise ja eriti Ts. kp. s. § 2021 tõlgitsemise suhtes elunõuetele ja õiglusele enam vastav vaade võidule pääsenud.

Kahelda tuleb ainult, kas Vene senati otsust nr. 71—1897. a. selles küsimuses meil mõõduandvaks ja tema kohaldamist analoogia põhjal võimalikuks pidada võib, nagu kohtupalat seda arvab. Õigem oleks § 2021 tekstist enesest järeldus teha, et sääal asja toimetuse lõpetamine hoiukorras sugugi ette

kirjutatud ei ole, nagu vallakohtu seadus § 233-damas, et kohus toimetust hoiukorras lõpule võib viia, ärarippumata poolte vahel tõusnud vaielust ja nende õigusest tähendatud vaielusi nõudekorras arutada. — Siinkohal tahaksin ühe huvitava ja üksikasjalise uurimuse peale tähelepanu juhtida, mis muu seas ka praegu arutatud küsimust valgustab. Võrdleva õigusteaduse ajakirjas (Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft) on 1921. a. ilmunud hra Edgar Tatarini kirjatöö: „Die Legitimation des Erben nach russischem und baltischem Recht“ (pärija legitimation Vene ja Balti õiguse järele). Omas uurimuses jõuab hra Tatarin meid praegu huvitavas küsimuses lõpuresultaadile, et Balti kohtud Ts. kp. s. §§ 2019—23 põhjal, niipea kui nad asja õiguslist külge täiesti selge leiavad olevat, neid pärijaiks kinnitama peavad, keda nad õigeiks pärijaiks loevad. Olla teoreetiliselt raske kindlaks määrata, kunas pärijate vahel niisugune vaielus olemas, mis kinnitamise otsust teha ei luba. Üldiselt tulla põhimõttest kinni pidada, et vaielusi seaduse seletamise ja tõlgitsemise üle, kohus ka hoiukorras ära otsustama peab, nagu vaielusi selle üle kes seaduse järele lähem pärija, kui suur seaduse järele iga pärija osajagu päritavas varanduses jne. Kui aga asja faktiline külg puudulik on ja ainult üksikasjaliste tõenduste ettetoimine selles suhtes vahest täit selgust võiks muretseda, olla kohus õigustatud asja otsustamisest hoiukorras loobuma.

Omalt poolt tahaksin juurde lisada, et kohus ka siis, kui keegi pärijate kinnitamise

juures hoiukorras tõendama hakkab, et pärandusejätjalt testament ehk pärimise leping on tehtud ja nende avaldamist nõuab, esinedes kirjaliku tõenduse ettepanemise ehk sellekohaste tunnistajate ülekuulamise palvega, peaks kohus pärijate kinnituse seniks seisma panema, kuni testamendi, ehk pärimise lepingu toime lõpule on viidud. Astub testament ehk päranduse leping seadusjõusse, langeb seadusjärgsete pärijate kinnitus iseenesest ära. Lõpeb uus toime testamenti ehk päranduse lepingu tagasilükkamisega, ei ole enam ühtegi takistust pärijate kinnituse toimetust edasi jätkata. — Oma märkuste lõpul tahaksin tähendada, et 1923. a. 8. märtsi seadus nr. 58 (Riigi Teataja nr. 43—1923. a.) kõik testamendi avamise ja väljakuulutamise asjad ning järjekult ka pärijate kinnituse toimetused rahukohtunikkude peale pani. Kas see uuendus rahvale päranduse asjade toimetust hõlpsamaks ja kättesaadavamaks teeb, on küsitav. Kättesaadavamaks vaevalt, sest rahukohtunikkude asukohad on suuremalt säälsamas, kus rahukogudelgi. Hõlpsamaks vististi mitte, sest maal, rahukohtuniku asukohas, puudub enamalt jaolt õigusteadline abi. Rahukohtunikkudele tuli selle uuendusega suur hulk senini harjumata tööd juure, rahukogude kantseleid ja nende alalised liikmed vabanesid selle võrra neile juba vilunud tööst, kuna kohtupalat pärandusasju korraldavast kohtute astmestikust hoopis välja jäi. Need esiotsa kättesaadud tagajärjed ei kõnele igatahes mitte selle uue korralduse poolt.

Märkused Vabariigi valitsuse poolt Riigikogule 14. XII. 23. a. esitatud kohtumaksude seaduse eelnõu kohta.

I. Üldiselt ja eriti tsiviilasjus.

Kohtulõivu vähendamine nelja protsendi pealt kolme peale on õiguse otsimise kerendamise seisukohalt täiesti otstarbekohane; samuti on tervitada eelnõus ilmutatav püüe kõrgema väärtusega asju kohtulõivude suhtes mitte enam nii eesõigustatud tingimustesse jätta, kui nad seniajani olid, ehk siin minu arust oleks pidanud küll kaugemale minevaid ettepanekuid tehtama. Kohtulõivud peavad aitama kohtu- ja kohtu teenistuses olevate asutuste (prokuratuuri, kriminaal- ja osalt ka välispolitsei ja vangikodade) ülespidamise kulusid tasuda. Lõivud tühistamise asjus on eelnõus poole võrra väiksemaks seatud kui eelkohtutes ja Palati otsuste suhtes teatava ülemääraga piiratud. See ei ole õige. Asjatoimetamine tühistamiskohtus on küll lühem ja lihtsam, kuid palju kallim kui eelmises kohtus. Nii näit. rahukohtunikude otsuste tühistamise kaevete läbivaatamisel peab Rahukogus vähemalt kolm kohtunikku osa võtma, mõne liigi asjades ka veel prokuratuur, Rahukogude ja Kohtupalatite otsuste peale antavate kaebuste läbivaatamise kulud on selle poolest veel suuremad, et Riigikohtu ülespidamise kulud võrdlemisi palju suuremad on kui Rahukogude ja Kohtupalati ülespidamise kulud. Juba senise seisukorra juures, kus riigikohtunikud ülemäärase jõupingutusega töötavad ja iga kohtuniku kohta ümmarikkudes arvudes tuleb umbes 250 lahendatud asja, maksab iga asja lahendamine Riigikohtus läbiseigi umbes 3—4000 mk. (1923. a. umbes 3800 mk.). Saksamaal võetakse teise astme kohtus kohtulõivu 25% rohkem kui esimeses astmes ja kolmanda astme kohtus, Riigikohtus, kaks korda niipalju kui esimese astme kohtus. Peale kõrgema kohtu ülespidamise kulukuse on säärase maksu võtmine põhjendatud ka veel selle läbi, et kohtukäijal on õigusekaitset juba alamas kohtus pakutud. Kui kohtu-

käijad seal kõiki asjaolusid ja tõendusid ette ei toonud ja asja ära ei selgitanud, siis on see kõige pealt nende oma süü. Ja edasi-kaebused teise kohtuastmesse ei ole vististi oma rõhuvas enamikus lugupeetavad, kui asjaolude kohta uusi tõendusid ja seletusi ette ei tooda. Kui nüüd meie oludes ehk ei tarvitse kohtulõivu kõrgemates kohtuastmetes tõsta, igatahes vähendada ei tuleks teda ka mitte kõige kõrgemas kohtus, nagu seda seaduse-eelnõu kavatses. Kui kohtukäijale on juba võimalus pakutud kahes kohtus asja sisuliselt läbi arutada lasta ja tema veel tarvis leiab edasi kaevata, siis peab ta küll täiel määral kohtulõivu maksma ka kolmandas astmes, seda rohkem et ta sinna makstud lõivu, nõndanimetatud tühistamiskautsjoni, kohtult täiel määral kohtult tagasi saab, kui kaebus lugupidamis-vääriliseks loetakse, ja ta ei pruugi seda meil isegi mitte alles vastaspoolelt nõudma hakata, nagu ta seda on sunnitud tegema esimese ja teise astme kohtu kulude suhtes, kui ta on protsessi võitnud. Praegu kaevatakse iga tühise huvi pärast edasi. Protsessides, mille väärtust kohtukäijad ise 120—150 m. peale, ehk olgu vahest ka 1000—2000 m. peale hindavad, kaevatakse südilt edasi kuni Riigikohtusse ja pannakse 4—5 margalise või 30- ehk 60-margalise tühistamislõivuga tegevusse kohtuaparaat Rahukogus ja Riigikohtus, mis ühiskonnale kallis maksma läheb (nagu öeldud, Riigikohtus üle 3000 marga), tihti palju rohkem, kui kaitstav huvi oma täies ulatuses majandusliselt väärt on. Kui vene-aegset kassatsioonimaksu arvesse võtta, rahuajal 10 ja 100 kuldrubla, siis peaks maks Eesti markades ümmarikult 2000 m. Rahukohtu asjades ja 20.000 marka üldkohtu asjades välja tegema, kõnelemata sellest, et Venes sõja-ajal makse kahekordseks tõsteti, ja meie õieti ka veel erakordsetes

riigirajamise ajajärgu oludes elame, kus meie suuremaid kohustusi peame kandma kui harilikul rahuajal. Iseasi oleks tühistamispalvetega, mis rahukohtunikkude otsuste peale tuuakse. Praegu käivad rahukohtunikkude otsustest edasikaebamise alla tühistamis- (kassatsiooni-) kaebuse teel ainult need asjad, kus vaidlusaine väärtus ei ulatu üle 100 m., kuna muidu kõik teised asjad apellatsioonikorras edasi kaevatakse. Nii siis ei võiks eelnõu järele võetav tühistamiskautsjon neis asjus kunagi üle 1¹/₂ marga tõusta. See maks on nii väike, et ei maksa seda vaeva, mis selle maksuvõtmisega ühendatud, nii kui raha raamatusse kandmist, kviitungi kirjutamist, renteisse saatmist, aruandmist, kontrollimist jne. Kõnelemata neist juhustest, kus kaebaja ei ole maksu esitanud õigel määral ja siis veel politsei ehk Vallavalitsuse kaudu temale sõnum tuleb saata, kus sõnumit vahel mõnekümne versta taha tuleb viia ja samuti kaebuse andjal omakord raha viima minna. Pisitillukesed asjad ei kanna ära väärilist maksu, mis kulud ära tasuks, ja ei peaks seepärast nende pealt mingit maksu võetama. Seepärast ei peaks mitte üksi kautsjon rahukohtunikkude otsuste peale antavate kaebuste eest ära jääma, vaid ka kohtulõiv ja tempelmaks ise, ja see maksuvabadus peaks laiendatama kõigi asjade kohta kuni 1000 või 2000 marga väärtuseni, kuna eelkirjeldatud raskused lõivuvõtmisel nende suhtes samuti olemas on. Teiselt poolt ei tarvitseks neis asjus (100—2000 m. väärtuses) sugugi lubada pöörata Riigikohutusse tühistamiskaevetega, kuna, nagu eespool kirjeldatud, asja aineline väärtus vähem on kui asjatoimetuse kulud ja asi juba kahes kohtus on arutatud. Tuletan meelde, et Vene ajal varemalt tüliasjad kuni 30 rubla väärtuseni (s. o. umbes 5000 E. marga väärtuses) ja pärast kuni 100 rubla väärtuseni (s. o. umbes 18.000 E. margale vastav) lõpulikult Rahukogudes lahendati, ilma õiguse ta Senatisse edasi kaevata. Kuna niiviisi väikeseväärtuselised asjad üldse kohtulõivudest vabastada tuleks, peaks teistes asjades, nagu

eespool öeldud, ikkagi lõivu võetama, mis enam-vähem kohtu ja tema teenistuses olevate asutuste kulud aitaks ära tasuda.

Kui neid kaalutlusi ja teiselt poolt ka veel seda arvesse võtta, et iga korraliku kassatsioonikaebuse valmistamise eest harilikult paar tuhat (ka 5000) marka makstakse, Kohtupalati otsuste peale edasikaebamisel muidugi veel palju rohkem, ja et asja läbi vaatamine ja otsustamine ülima asjatundlikuma asutuse läbi peab sündima, mille ülespidamine riigilt suuri kulusid nõuab, siis tohiks selge olla, et tühistamiskautsjon mitte vähem ei pea olema kui kohtulõiv eelmises kohtuastmes, ja teiseks, et riiklikes huvides tuleb seda lõivu piirata mitte ülemmääraga, nagu ta seni oli (2500 mk.) ja nüüdki veel kavatsetakse (10.000 marka Kohtupalati asjus), vaid alammääraga. Maksu alammäär peaks olema Rahukogu asjades 1000 marka, Kohtupalati asjades, mida juba 2 kollegiaalkohut on arutanud, 2500 marka (s. o. ligikaudu vastavalt kuludele).

Kui seesugust alammäära ei taheta sisse seada, siis peaks määratama, et asjades, mille väärtus ei ulatu üle 5000 marga, tühistamiskaebaid ei lubata tõsta nagu varemalt Vene ajalgi.

Minu arvamise järele ei peaks kaebamisõigust kellelgi piiratama, vaid ainult nõudma, et kaebaja kandku ka tunduvalt kaasa vastutust kaebuse tagajärgede eest, kandku tunduvalt kaasa riigile sünnitatud kulusid, kui ta on asjata kaevanud. 1000-margalise tühistamislõivu alammäära sisseseadmisel võiks tühistamiskaebusi isegi ka väiksemate asjade kohta lubada. Need, kellele kohtukäimiseks kehvusõigus on tunnustatud, on muidugi ka vabad tühistuskautsjoni maksmisest.

Teiselt poolt peaks aga tühistamiskautsjoni võetama mitte selle järele, kui palju lõivu maksti eelmises kohtuastmes, kus vaidluse ulatus laiem oli, vaid nagu õiglus nõuab selle väärtuse pealt, mille pärast edasi kaevatakse.

Lihtsais sundotsustamise alla käivais asjus oleksid lõivud poole võrra vähemad kui teistes vaidluskaevetes.

Tsiviilkohtupidamise Seaduse § 190 ja § 800 tarvitatud ütlus, et ilma kautsjonita „ei võeta tühistamispalvet vastu“, on arusaamatuse tekitanud, nagu peaks tühistamispalve kohe tagasi saadetama, kui kautsjon tühistamiskaebuse esitamisel ehk nõutud määral ei ole ette pandud. Mõni on arvanud seda määrust isegi nii seletada võivat, et kui kautsjon on kas või päev pärast kaebuse esitamise tähtaja möödumist kohtule ette pandud, siis tühistamispalve tagasi tuleb saata, olgugi et kautsjon kohtusse tuli enne, kui kohus ehk kohtu esimees otsustas kaebuse tagasi saata. Kohtukäija ei tea tihti, kui palju tal kautsjoniraha karvapealt maksta on, teinekord ei ole tal võimalik kautsjoniraha kohe juurde lisada, olgu kas või sellepärast, et kohalik postiagentuur (Vallavalitsus) rahasaatmisi ei toimetata, kolmas kord ei ole ta kautsjoni õieti välja arvutanud ja on teda mõne marga võrra vähem saatnud kui tarvis. Tokumentide, ärakirjade ja kohtulõivu mitte juurdelisamisel kaebusele antakse kaebajale Ts. Kp. S. § 164⁹ järele aega neid tagantjärele ette panna kaebuse tähtaja lõpuni, ehk kui seda aega on vähem kui 7 päeva, 7 päeva jooksul teadaande kätteandmisest arvates. Ei ole mingit põhjust kautsjoni puudumise puhul teisiti toimetada. Riigikohus on ka omas kohtutele juhteks antud otsustes seletanud, et kautsjoni puudumise või mitte täiel mõõdul esitamise puhul tuleb analoogiliselt, nagu ärakirjade ja tokumentide mitte ettepaneku puhul, Ts. Kp. S. § 164⁹ tarvitusele võtta ja kaebus tagasi anda siis, kui nõutud kautsjoni ei ole selles paragrahvis määratud tähtajal esitatud. Oleks otstarbekohane, et Ts. Kp. S. § 190 senine tekst, mis tõepoolest arusaamatusi võib tekitada, täpsamalt väljendataks, nimelt, et seal otse ära tähendataks, et Ts. Kp. S. § 164⁹ tuleb kohaldada ka kautsjoni puudumisel. Vastasel korral aga, kui kautsjoni puudumise pärast tühistamiskaebuse edasi liikumist karmilt tahetakse lõpulikult ära võtta, määratagu selge sõnaga, et kaebus igal juhul kohe tagasi antakse, samuti nagu

siis, kui kaebus ei ole tähtaja kestel ette pandud või aga on antud isiku poolt, kes kaebuse tõstmiseks ei ole volitatud (Ts. Kp. S. § 164²).

Edasi leidub uuendus, et on ära kaotatud senine riiklikkude, omavalitsuse ja kiriklikkude asutuste eesõigustatud seisukord, et nad kohtulõive, seal hulgas ka tühistamiskaetsjoni ei pruukinud maksta. See uuenduskava on esile kutsutud vististi küll selle läbi, et mõned teised riiklikud asutused kõik oma teenistuse kohtuasutuste suhtes maksu alla on seadnud, mis nad teistele riigiasutustele üles näitavad, nii kui eesotsas postivalitsus. Järjekindel oleks muidugi, et nüüd kõik teised riigiasutused samuti ärgu tehku vahet eraisiku ja asutuse ning riigiasutuste vahel. Kuid mitu korda õigem ja otstarbekohasem oleks siiski loobuda säärastest vastastikkudest maksustamistest, — ei too nad ju muud kaasa, kui sunnivad suuremaid arveid pidama, kulurahasid ühest riigikassast teise kandma, üle riigi nii- ja niipalju ametnikke rohkem pidama. Riiklikud asutused peaksid ka tulevikus kõik vastastikku asjaajamis-lõivude maksimisest vabad olema, olgu need kohtu, posti- või tempelmaksud. Eriti näib mulle, et kohtu, kui riikliku asutuse abi tarvitamise võimalus ei saa teistele riigi huvisid kaitsvaile riigi asutustele kohtulõivu maksimisest ärarippuvaks teha, s. o. lõpuks sellest, kas neil on kohtu protsesside jaoks krediiti olemas või mitte. Protsessid ja nende kulud ei ole sugugi ette näha ega teada ja raske on neid ka riigi eelarvetesse üles võtta, pealegi niisugusel määral, mis igal juhul küllaldane oleks ja riigi varandusliste huvide kaitse võimalust kindlustaks. Kloostrite ja kirikute vabastamiseks kohtulõivudest ei tohiks iseäralist põhjust olla, seda vähem, et üldkasulikud, isegi heategevad asutused neist vabastatud ei ole.

Üldkohtu asjus kavatses tav tempelmaks, 20 marka (Ts. Kp. S. § 844) lehe pealt, tundub liiga väike. Selle võiks julgesti 100 marga peale tõsta. Vene ajal oli ta 125 kop., sõja-ajal koguni 2 rubla, mis vas-

taks meie 200 ehk 360 margale, ja selle maksu pärast ei kuulnud kunagi nurinat.

Rahukohtude asjus võiks tempelmaks 20 marka olla, nagu see üldiselt ka on kavatsetud.

Eeltoodud seletustest välja minnes lubaksin enesele eelnõus järgmisi muudatusi soovitada:

§ 104¹:

See paragrahv täpsamalt redigeerida: „§ 104¹ välja heita kui maksvuse kaotanud“;

§ 190:

Tühistamispalvele lisatakse juurde kõik tokumendid, millel palve põhjeneb, ja peale selle veel kautsjon taoteldava ehk vaieldava summa pealt samas protsendimääras, nagu seda Rahukogusse edasikaebamisel võetakse, kuid mitte vähem kui 1000 marka. Kautsjoni puudumisel toimetatakse Ts. Kp. S. § 164³ järele. Kautsjon palve eest, mis on tagajärjeta jäetud, arvatakse riigi kasuks, kaebuse eest, mis põhjendatuks tunnistati, antakse tagasi. Kautsjoni maksmisest on vabastatud riigi ja omavalitsuse asutused, maksujõuetuks tunnustatud võlgnikud ja isikud, kellele on tunnustatud kehvuse-õigus.

§ 200:

Kavatsetud tekstile tuleks juuude lisada: tempelmaksu kõrgus Rahukohtu kohtades on 20 marka iga lehe pealt. Kaebed, mille hind ei ulatu üle 2000 marga (variant üle 1000 marga), vabastatakse kohtulõivust ja tempelmaksust. Samuti vabastatakse neist maksudest riigi- ja omavalitsuse-asutused, noorsoo-kasvatuse ja -paranduse asutused ja kaebed, mis asjaosaliste soovil au-rahukohtunikkude otsustada antakse.

§ 800:

Tühistamispalvele lisatakse juurde kõik tokumendid, millel palve põhjeneb, ja peale selle veel kautsjon palves taoteldava ehk vaieldava summa pealt samas protsendimääras, nagu seda Kohtupalatisse edasikaebamisel võetakse, kuid mitte vähem kui 2500 marka. Kautsjoni puudumisel määratakse kaebajale 7-päevane tähtaeg puuduva raha ette-

panemiseks, ja kui see nõue täitmata jääb, antakse palve kaebajale tagasi. Kautsjoni maksmisest on vabastatud riigi- ja omavalitsuse-asutused, noorsoo-kasvatuse ja -paranduse asutused, maksujõuetuks tunnustatud võlglased ja isikud, kellele on tunnustatud kehvuse õigus. Kautsjon kaebuse eest, mis Riigikohtu poolt lugupeetavaks tunnistati, antakse kaebajale tagasi, kuna ta mitte-lugupeetavaks tunnustamise puhul riigi heaks arvatakse.

§ 844:

Palvekirjade ja nende lisade ning kõige paberite pealt, mis antakse Rahukogule kui I astme kohtule, Kohtupalatile, Riigikohtule, prokuröridele, kohtu esimeestele ja liikmeile ja kohtupristavitele, väljaarvatud need lisatokumendid, mis Tempelmaksu Sead. põhjal tempelmaksust on vabastatud või madalama tempelmaksu alla käivad, samuti katäitehede, otsuste ärakirjade, teatiste ja teiste sarnaste paberite pealt võetakse 100 marka tempelmaksu.

§ 849:

Asjus, mis ei ole hinnatavad, võetakse kohtulõivu kohtu määramise järele otsuse tegemisel rahukohtunikkudele alluvates asjades 100—1500 marka, üldkohtu asjades 1500—150.000 marka. Kohtukäijate poolt kindlasti hinnatud asjus on kohtulõivu otsuse tegemisel kaebe ehk vaidluse väärtust ümber hinnata ja vastavalt kohtulõivu määrata.

Märkus: Hoiukohtu korras toimetatavais asjus võetase kohtulõiv § 1907² määruste järele.

Seletuseks: Alguses mittehinnatavad asjad võivad õige kõrgeväärtuslised olla (näit. õigused kalliväärtusliste ettevõtete peale), sellepärast peaks lõivu määre tõstatama. Kohtule peab igatahes õigus jätetama nõudmist omalt poolt ümber hinnata, kui kaebe hind lausa alandatud paistab olevat, sest kohtulõivude maksu kohustus sünnib avalik-õiguslistel huvidel ja peab sellepärast põhimõttelikult õieti kohtuniku määramisel sündima, igatahes tema

kontrolli alla kuuluma. Hoiu-asjadesse puutuv määrus, mis on kavatsatud § 1401² all teha, ei sünni sinna, sest et see paragrahv kuulub peatükki, mis puutub paranduse avamise. Ennemini võiks teda siia märkusena mahutada, millega kaudselt väljendatakse, et kohtumaksudesse puutuvad teised määrused käivad iseenesest ka hoiukohtu korras toimetatavate asjade kohta (tempelmaks, kantseilõiv, kohapealsed ülevaadet).

§ 862:

Asjatundjail ja tunnistajail, keda kutsutakse kohtu toimetusekohast eemal olevast elukohast välja ehk saadetakse sealt eema olevale kohale järelevaatusele, on õigus saada peale § 860. ja 861. ettenähtud tasu, sõiduraha kohalikkude takside järele, läheb nende tee laeval, raudteel või üldtarvitataval jõuveonõul, siis alama klassi piletiraha sinna ja tagasi.

§ 863—863¹:

Välja heita, kui maksvuse kaotanud.

§ 879:

§ 879 märkused välja heita ja nende asemele üks üldine.

Märkus: Omavalitsuse ja noorsoo-kasvatuse ja paranduse asutused vabastatakse kohtulõivust ja tempelmaksust.

§ 1907²:

Kõigis hoiu-asjus võetakse kohtulõivu järgmiselt: 1) kui kohtu toimetusel oleva varanduse või õiguse väärtust võidakse hinnata ja see on mitte alla 2000 marga (variant: 1000 marga, kui nõudekaevete suhtes see määr vastu võetakse) — $\frac{1}{2}$ 0/0 suuruses sellest hinnast, kuid mitte üle 25.000 marga; penne arvesse ei võeta; 2) kui nimetatud väärtust ei saa hinnata, siis 100—25.000 margani kohtu määramise järele. Kohtulõiv määratakse kindlaks kohtu otsuses ja nõutakse sisse asja algatajailt või huvitatud isikuil või ka kohtu toimetusel olevast varandusest, enne

kui maksukohtuslisele otsuse täideviimiseks paberid välja antakse.

Et perekonna-nimede muutmise asi Riigikohtu käest kavatsatakse ära võtta, siis ei pruugi siin nende asjade tasu juures peatuda. Kui seda kavatsust aga mitte ei teostata, siis peaks ka neis asjus kindel ühtlane maks sisse seatama kulude tasuks, mis kohtul on asjatoimetamisel, ärakirjade valmistamisel ja laialiläkitamisel registreerimis-ametikohtadele: Konsistooriumile, kogudusevaimulikule, Valla-ehk Linnavalitsusele, politseile ja nimemuutjatele enestele. See maks peaks peale koolutusterahade 3—500 marka olema. Teiselt poolt oleks määrata, et kohus nimetatud ärakirjad ise välja saadab märkuste tegemiseks vastavates raamatutes ja et asjaosaliste käest eelnimetatud kui ka nende enesele antava otsuse ärakirja eest mingit muud maksu ei võeta.

II. Kriminaal-asjus.

Eelnõu paneb ette kriminaal-asjus sisse seatud kohtumaksu ära muuta, sest ta olevat hoopis aluseta ja olevat välja kujunenud mingisuguseks lisakaristuseks, mida tegelikult kas suuremas või vähemas summas määratakse, selle järele kuidas kohus leiab kaebealuse süüdi olevat. Kohtukulude hulka ei saavat seda maksu ka arvata, sest et need tasutavat nii kui nii täiel määral. Pealegi olevat tema sissenõudmise kulud pea nii sama suured kui sissenõutavad summad.

See arvustus paistab mulle sootuks ekslik olevat. Kohtumaksu võtmist kriminaal-asjus võiks ehk teoreetiliselt vildakuks ja vaieldavaks pidada, kui ta kurjategijale, kes täiel määral karistuse on saanud, veel uue lisakaristusena peale pandaks. Kuid sellena ei ole ta meil sisse seatud ega ole ka tegelikult juba tema väiksuse pärast mõeldav. Ta on meil ainult selleks sisse seatud, et aidata neid kulusid kanda, mis riigil kordasaadetud väär- või kuriteo jälgimisega on olnud. Sootuks ekslik on väide, et need kulud tasutavat nii kui nii täiel määral.

Tasutakse otsekohesed kulud, nii kui tunnistajate ja asjatundjate reisikulud ja päevarahad ehk ekspertiisi kulud. Ka jälgimise ja asja selgitamise peale minevad ametnikkude kulu politseist, kriminaal-politseist peale hakates, kohtu-uurija, prokuröri ja kohtuga lõpetades, peab ometi keegi tasuma.

Eelnõu seisukohalt on see iseenesest mõistetav, et riik need kulud täiel määral peab oma kanda jätma. Mil põhjal võetakse siis makse tsiviil-asjus? mil põhjal administratiiv-asjus? tempelmakse ja mitmenimelisi lõivusid? Miks peab riigil kohustus olema kodanikkude vahekorjade ja tegude lahendamist, mis niivõrt ühiskondliku korra vastu käivad, et neid peab karistama, üldsuse kulul tegema, kuna nende vahekorjade lahendamine, mis süütumat laadi on, nagu lepingute mittetäitmised, kõiksugused tülid ja vaidlused kodanliste ja avalikkude õiguste pärast jne., maksu all on.

Asja jälgimise ja kohtupidamise kulud on samuti tingitud otse kohtualuse süüteost, nagu seda on tunnistajate ja asjatundjate reisi- ja vaevatasud, mida süüdlane peab tasuma ja mille vastu ka eelnõu ei vaidle. Nende asutuste kulude mittenõudmine nendelt, kes süütegusid on korda saatnud ja kelle pärast neid asutusi peab üleval pidama, tähendaks nende kingituse tegemist üldsuse, ühiskonna kulul, kuna muidu eraelus see, kes seaduse vastu toimetab, lepingut ei täida jne., peab kõik tagajärjed kandma, mis sellest tekivad, kahjud tasuma ja kohtu- ja asjaajamis-kulud tasuma. Mispärast peab riik, s. o. teiste kodanikkude kogu, kes neid kulusid ei ole sünnitanud ja rõhuvas enamikus neid harilikult ei sünnita, kelle pärast ei tarvitseks kohut, politseid, uurijaid prokuratuuri kuritegude jälgimiseks pidada, neid eksijate õlalt lihtsalt oma kanda võtma?

Teoreetiliselt ei saa kohtumaksu vastu vaielda, ja ta ei ole mitte meie seaduse iseärasus, vaid teda leidub ka mujal. Saksa maal on ta teatavasse vahekorda seatud karistusega ja võib sellepärast seal teoreetiliselt lisakaristusena paista. Meil ei ole

ta mitte karistusega vahekorda seatud, vaid teda määratakse asjaolusid tähele pannes.

Kahtlust võiks äratada ainult küsimus, kui suur peab see kohtumaks olema, mis kurjategija peale pannakse. Üksikasjaliselt seda välja arutada üga asja puhul oleks tülikas ja raske, ehk küll mitte päris võimatu. Sellepärast on arusaadav, et seda lubatakse kohtul oma äranägemise järele määrata. Arusaadav on, et kohus suuremis kuriteo-asjus, mis selgitamiseks harilikult ka palju aega ja vaeva nõuavad, kus kehakad aktid sellest tööst tunnistust annavad, suuremat kohtumaksu määrab kui teistes, kus kaebelune algusest saadik ise oma süü üles tunnistab. Praegu on see määr Rahu kohtu asjades 10—240 marka, üldkohtu asjades 50—1500 marka. See on ülimald ja sellega saab, kui teda tarvitatakse ka kõige kõrgemas määras, ainult ühe murdosa kuludest katta, mis riigil kuriteo ilmsikstegemisest peale kuni kurjategija kohtu kätte andmiseni ja karistuse pealepanemiseni on olnud. Selle maksu pealepanek, ka kõige kõrgemas määras, ei tohiks põhjust anda kaebamiseks, et kohus on ta ilma aluseta peale pannud, kurjategijalt teise naha koorimiseks. Arvutatagu ometi järele kui palju tuleb üks protsess kohtuasutustel läbisegi maksuma, siis nähtakse, et need kulud mitte 10—240 makra ega ka 50—1500 marka välja ei tee, vaid hoopis teistsugused summad. Selge on, et kohtumaksu määre peaks suurendatama. Kui vahest karta on, et kohus neid mitte ikka kui tõsiste kulude tasu ei pane, vaid „asjaolusid tähele pannes“ teda määra, võtab lisakaristusena, siis antagu selleks seaduses juba otsekohe ligem eeskiri, mis-sugusil juhtmõtteil teda tuleb mõista, nimelt, et teda võetakse asja jälgimise toimetusest osavõtnud asutuste ülespidamise kulude tasumiseks riigile, selle järele, kas asja jälgimine on suurema või vähema töö- ja ajakuluga ühendatud ja kuivõrt nad on tingitud üksiku kaebeluse tegevusest või ülespidamisest asja uurimisel. Seniajani ei ole mingid

kaebusi olnud, et kohtumaksu üleliia oleks määratud; maksude madala määra juures ei võinudki neid olla.

Kaaluv ei ole ka teine põhis, mis kohtumaksu vastu ette tuuakse, nimelt, et teda raske või võimatu on kätte saada ja ta sissenõudmine sama palju kulu teeb kui maks ise. Muidugi ei tasu mõni kümne-, paarikümne-margaline kohtumaks oma nõudmiskulusid ära ja ei peaks neid sugugi määratama. Kohtule peaks ka õigus jäetama maksu nõdmist ära jätta või seisma panna, kui teadupärast süüdimõistetu varandusline seisukord seda maksu kanda ei luba. Ka tunnistajate ja asjatundjate kulude sissenõudmine on raskustega ühendatud, kuid sellegi pärast ei jäeta neid nõudmata, siis kui neid võimalik on kätte saada. Jäägu nad mõnikord ka kätte saamata. Mispärast peaks neid kingitama ühiskonna kulul sellele, kes neid tasuda võib, jõukale, saherdajale, salakaubavedajale, liigkasu-võtjale?

Kohtumaksu ei pea kriminaal-asjus ära jäetama, vaid suurendatama tema määra, alammäär 100 marga peale tõstes; ülemmäär Rahukohtu asjades, vastavalt tsiviil-asjade kohtulõivule, peaks 1500 marga peale määratama, üldkohtu asjus aga seda maksu vahest 500—15.000 marga peale seades, teises astmes aga ülemmäär poole vähemaks seatama ja, nagu eespool seletatud, üldjuhted selle maksu võtmise kohta seaduses väljendatama, tema ligema määramise sel alusel kohtu hooleks jättes. Kui kohus karistuse määramisega toime saab ja teooria siin temale võimalikult laia vabadust nõuab, siis ei peaks kartma, et kohus eeltähendatud piiratud raamides teotsedes võiks kaebelalusele suuremat koormat peale panna, kui seks asjaolude järele on kohustatud kandma. Peab lõpuks meeles pidama, et karistus iseenesest ei moodusta eneses mingit erilist väärtust, kui just seda, et karistatavale ja ühiskonnale meelde tuletatakse, et igal teol on oma tagajärjed, et korra alla tuleb end painutada, kohused peab täitma, ja selle poolest näkse mulle, et ennemini

võiks karistust kergendada, mille otstarve, näit. kinni-istumine ühiskonna kulul, trahvitavale kaugelki nii arusaadav ei või olla kui näit. kulude tasumine, mis protsessiga ühendatud. Et kulude tasumine on arusaadav, ei ole nende mõistmise pärast ka nii hästi kui kunagi kaebusi.

Erilist tähelepanu teenivad kohtukulude suhtes erasüüdistuseasjad, mis leppimise teel võidakse ära lõpetada. Kui neis asjus kaebaja ei ilmu või asjaosalised ära lepivad, siis lõpetatakse asjatoimetus ja kulud pandakse riigi kanda. Just neis erasüüdistuseasjus on harilikult tegemist palju tunnistajatega, keda kumbki pool hulgakaupa üles annab. Kui neid ainult erateel algatatakse ja erakokkuleppel võib lõpetada, siis on selge, et ka kulud neis sama viisil peaks tasutama nagu eraõiguslikes protsessis: kumbki pool kannab oma tunnistajate kulud. Ei ole mingit põhjust neid riigi kanda veeretada, kellel muidu jõudu ei jätku tõsiste hädatarvilike kulude katmiseks. Sellekohased määrused tuleks käesoleva seadusega ilmviibimata maksuma panna.

Eelnõu üksikute paragrahvide kohta oleks veel järgmist soovitada:

Kr. Kp. S. § 177 kohta:

Kautsjon kaebustele rahukohtunikkuude lõplikkuude otsuste üle tuleks tõsta 200 marga peale, ja Rahukogude kui teise astme kohtu otsuste üle 1000 marga peale; kautsjoni mitte-juurdepanekul antakse kaebajale aega teda 7 päeva jooksul ära maksta.

Kr. Kp. S. § 910 p. 2:

Kautsjoni tuleks tõsta 5000 marga peale, samade kõrvaltingimustega mittemaksmise puhul.

Kr. Kp. S. § 979:

Tunnistajate päevaraha peaks määratama 50—100 margani, sõiduraha aga kohalikkude hindade järele, kuid mitte üle 20 marga kilomeetri pealt, raudteel, laeval või üldtarvitaval jõu-veoriistal — alama klassi piletiraha sinna ja tagasi.

III. Administratiiv-kohtu asjus.

Revisjonimaks peaks tõstetama rahu-kohtunikkude otsuste suhtes 1000 marga (ehk igatahes vähemalt 500 marga) peale ja Rahukogude otsuste suhtes 2500 marga peale. Samuti tuleks kaebused Ministeeriumide ja Peavalitsuste peale senise 25-margalise maksu asemel vähemalt 1000-margalise maksu alla seada, muidugi kehvuseõigust tarvitada lubades. Sealjuures tuleks kõigi nende maksude suhtes sama põhimõtte maksma panna, mis maksab tsiviil- ja kriminaalasjus kautsjonide suhtes, nimelt, et kaebuse lugupeetavaks tunnustamise puhul maks tagasi antakse.

IV. Eelnõu lõppmärkus.

Mulle paistab, et selles osas peaks ära tähendatama, et selle seadusega vastavad endised Vene Ts. Kp. S. ja Kr. Kp. S. määrused kohtumaksude kohta, niipalju kui nad selle seadusega ära ei muudeta, jätule seatakse. Ilma seesuguse tähenduseta tohiks käesoleva seaduse kodifitseerimine Vene kohtuseadustesse raske olla, kuna seal vastavad määrused seniste Eesti oma kohtumaksu-seadustega oma maksvuse olid kaotanud.

K. Parts.

Riigikohtu tegelus.

Üldkogu.

Kas peab era-advokaat, kes K. A. S. § 406^a põhjal rahukohtuniku juures alustatud tsiviilasja Riigikohtus soovib edasiajada, ette panema Ts. Kp. S. § 247-das ära-tähendatud korras väljaantud volikirja või õigustab teda selleks ka volitus, mis temale on antud Ts. Kp. S. § 46. ja 47. ettenähtud korras?

Vastus: Selleks õigustab eraadvokaati ka volitus, mis temale on antud Ts. Kp. S. § 46. ja 47. ettenähtud korras.

Lihtsustatud kord volituste andmisel Rahukohtuis tsiviilasjade ajamiseks on lubatud selle tõttu, et rahukohtunikule alluvad asjad on majandusliselt vähema tähtsusega, mispärast on lihtsustatud terve asjaajamis-kord Rahukohtutes võrdlemisi üldkohtutega, eriti ka volituste suhtes.

Jõuab rahukohtunikule alluv tsiiviilasi Riigikohtusse, siis ei saa sellest eeldada, et asi vähemast ehk majandusliselt vähem

tähtsast asjast on muutunud üldkohtute asjade vääriliseks tähtsaks ajaks ja tema ajamiseks tuleb nõuda juba viimaste jaoks ettenähtud vormilist volitust.

Volitust nõuab seadus asjade ajamiseks ja seab üles nõudmised selle kinnituseks asjade huvides ja liikide järele, mitte aga kohtute pärast; järjekult võib volitus samas asjas samaks jääda kõigis kohtuis. Ei või ütelda, et Riigikohtu asjaajamis-kord ehk selle raskus või keerdkäik nõuaks vormilist volikirja. Kui tunnistada siis asjaajamist raskemaks, siis peaks vahetama mitte volitus, vaid volinikku. Nagu tähendatud, lubab seadus asjade vähema tähtsuse tõttu Rahukohtutes lihtsat volitust tarvitada poolte hõlbustuseks (v. § 46 motiivid). See seaduse otstarve läheks kaduma ja muutaks vastandiks, kui küsimuses tähendatud korral nõuda vormilist volitust, sest säärasel korral tuleks endine lihtvolitus ümber muuta vormiliseks, s. t. ühe volituse asemel tuleks kaks välja anda, mis oleks isegi keerulisem kui üldkohtutes ja ei vastaks seaduse mõttele.

Lõpuks peab samale järeldusele tulema ka seaduse otsekohese mõtte seletuse teel. Kassatsioonikohus (Riigikohus) kohaldab Rahukohtute asjade arutusel kassatsioonikorras esimeses joones nende kohtute kohta käivaid Ts. Kp. S. määrusi (§ 29—201) ja sama seaduse § 80. põhjal üldmäärusi olles siis, kui esimesed küllalt täielikud ei ole. Järjekult tuleb ka volituste suhtes kassatsioonikorras asjatoimetusel kohaldada esimeses joones Rahukohtute kohta käivaid § 46 ja 47, ja et need täiendust ei tarvita, ei leidu põhjust pöörata Ts. Kp. S. § 247 poole.

(R. üldk. t. nr. 30 — 1923. a.)

Missuguse asutuse kompetentsi kuulub küsimuse lahendamine, kas seda või teist Nõukogude Venemaal välja-antud ülikooli diplomid võib Eestis maksvaks lugeda?

Vastus: Tartu ülikooli kompetentsi.

Ühelt poolt arvatakse, et käesoleval küsimusel on valitsemise, mitte aga teaduslik iseloom ja sellepärast tema lahendamiseks kompetentseks tuleb lugeda Haridusministeeriumi, kuna teiselt pool avaldatakse arvamist, et meie seaduste järelele Haridusministeeriumil puudub säärane õigus ja et neis seadustes on ette nähtud välismaal välja-antud diplomide tunnustamise kord just Tartu ülikooli poolt.

Küsimus, kas see võib teine Eesti kodanik või välismaalane on Eestis ülikooli diplomid vääriline, kannab puht-teaduslist laadi ja kuulub üksnes Tartu ülikooli iseseisvale otsustamisele, kuna Haridusministeeriumil säärase otsustamise õigus täielikult puudub. Sellepärast tuleb Eestis ka Tartu ülikooli ainsaks kompetentseks lugeda küsimuse lahendamiseks, kas see või teine Nõukogude Venemaa ülikooli poolt välja-

antud diplomid tuleb Eestis ühevääriliseks pidada endiste „Vene riigi“ ülikoolide ehk praeguse meie kodumaa ülikooli diplomiga.

(R. üldk. t. nr. 41 — 23.)

Tsiviil-osakond.

Balti Tsiviilõiguse § 4116. ja 1921. a. üüriseadus.

Balti Tsiviilõiguse § 4116 määrab, et üürileandja üüri-vahekorra lõpetamist võib nõuda, kui üür tähtajaks pole makstud, s. t. kui üürnik on üüri maksmisega viivituses. Selle viivituse tagajärgi võib üürnik ära hoida ainult sel juhul, kui ta üürileandjale üüri pakub enne üürilepingu tühjastunnamise nõude algust. Pärast protsessi algust tehtud pakkumisel ei ole enam seda juriidilist jõudu. — Nagu Balti Tsiviilõiguse 4116 paragrahvi, normeerib 1921. a. üüriseaduse § 17 p. g märkus 1 üüri maksmisega viivituseks olemise tagajärgi. Üüriseaduse § 17 p. g märkus 1 õigustab üürileandjat üüri-vahekorra lõpetamist nõudma, niipea kui üür kuue nädala jooksul, maksu tähtpäevast arvates, ära ei ole makstud. Mingit vahetähtaega, kuni üürilepingu lõpetamise nõude tõstmiseni, nagu B. Ts. O. § 4116 seda lubab, 1921. a. üüriseadus ei tunne. Selle asemele on astunud absoluutne kuuenädalaline tähtaeg, sellest päevast arvates, mil maks tasuda oleks tulnud. — Üüriseadus on eriseadus, mis sellekohaste Balti Tsiviilõiguses ettenähtud üüri-vahekorda reguleerivate normide asemele on astunud. Kus Üüriseadus üüriolusid on täpsalt ja üksikasjaliselt normeerinud, nagu oma 17-ndas paragrahvis, seal ei või enam vastavaid Balti Tsiviilõiguse määrusi tarvitusele võtta. Pärast Üüriseaduse § 17 p. g märkus 1 ära-tähendatud tähtaja möödumist ei saa üüri

pakkumisega viivituse tagajärgi enam kõrvaldada B. Ts. Ö. § 4116 põhjal. (Tsiiviil-osakonna toimetus nr. 332—1923. a.).

Elektrivalgustuse sisseseade osad kui maja ehk korteri päraldis.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu oli leidnud, et elektrivalgustuse sisseseadet, niivõrt kui ta pole kindlasti seinte sisse tehtud, ei või maja kui kinnisvara päraldiste hulka arvata Balti Tsiiviilõiguse § 562 ja 564 otsekohese mõtte järele.

Seda küsimust lahendades leidis Riigikohus, et 1919. a. Üüriseadus tunnistas maja päraldiseks ja maja-peremehe omanduseks elektrivalgustuse sisseseade, välja arvatud armatuur. Armatuuri võis selle soetaja üürnik, sel juhul, kui majaomanik seda omale ei tahtnud osta, kas enesega ühes ära viia, või järgnevale korteri üürnikule edasi müüa.

Praegu maksvas 1921. a. Üüriseaduses sellesisulist paragrahvi enam ei leidu, nii et elektrivoolu sisseseade päraldiseloomu kindlakstegemiseks Balti Tsiiviilõiguse sellekohaste üldmääruste poole tuleb pöörduda. — Nimetatud õiguse § 562 järele arvatakse ehituse ehk maja päraldiseks asi, mis selleks määratud, et majaga alalises ühenduses olles oma omadustega selle mõnususi tõsta. See-suguste asjade hulka käib kahtlemata elektri sisseseade majades või korterites. Oluliselt on elektri-sisseseadel kaks osa: 1) elektrivoolu juhtme nõoristik (ühes isolaatorite ja nõoristiku seinaga külge kinnitamise abinõudega); 2) armatuur, mille all mõistetakse kuplid, lambid, kroonlühtrid ja nende ilustused. Armatuur oleneb temale soetaja isiklikust maitsest ning jõukusest ja võib eneses väga kallihinnalisi toreduseasju sisaldada, millede väärtuse väljamaksmist üürnik majaomanikult ei või nõuda. Nähtavasti sellest põhimõttest juhitud, jättis ka 1919. a. Üüriseadus armatuuri soetajale üürnikule õiguse armatuuri ära viia, kui majaomanik seda enesele ei soovinud omandada. See armatuuri eraldamine muust elektrivalgustuse sisseseadest kui maja päraldisest on ka kokkukõlas B. Ts. Ö. § 562 põhimõttega, sest armatuur on tema soetaja korteripidaja isikliku huvi, maitse ja mõnususe asi. — Voolu nõoristiku aga ja tema seinaga külge kinnitamise abinõude peale tuleb kui terviku peale vaadata. Teda ei saa mitte selles osas, mida vahest ilma seinu rikkumata majast ja korterist võiks lahutada, maja päraldiste hulgast välja arvata. (Ts. osak. t. nr. 343—1923.).

Rendilepingu tühistamise ja rentniku väljatõstmise nõue Petherimaal.

Rendiobjekti omanik ei ole sugugi sunnitud rentniku vastu rikutud valduse-ennistuse või omanduseõiguse protsessi alustama, kui rentnik rendiaja lõpul rendiobjektist välja ei lähe ja seda omanikule tagasi ei anna. Iga rent, kui võõra vara ajutine tasu eest tarvitamine, sisaldab eneses rentniku kohustust renditud vara rendileandjale tagasi andma. Sellel alusel võib rendileandja, ära rippumata valdusekaitse ja omandusenõude tähtsusest, rentnikult oma vara tagasi andmist ja rentniku väljatõstmist nõuda. — Et üksikud kaasomanikud ka terve ühisomanduses oleva vara kaitseks võivad toimida ja sellest varast kostjate väljatõstmist nõuda, ei seisa mitte vastolus Vene Tsiiviilõiguse § 394 ja 554 põhimõtetega. Rendilepingus kindlaksmääratud kohustuste mittetäitmine rentniku poolt annab rendileandjale õiguse rendilepingu tühistamist nõuda, nagu seda Vene Senat juba omal ajal on seletanud Tsiiviildepartemangu otsuses nr. 78—1899. a. (Ts. osak. toim. nr. 400—1923. a.).

Volikirjade väljaandmine riigiasutuste poolt.

Riigikohus leiab, et selles asjas tuleb kõige pealt lahendada kassaatori poolt juba teises kohtuastmes ettetoodud ja kassatsioonikaebuses uuesti korratud väide nõudja, Põllutööministeeriumi voliniku vann. adv. Taltsi volituste puudulikkuse üle. Kassaator juhhib selle peale tähelepanu, et põllutööministri allkiri volikirja all ei notaariuse ega politseivõimude poolt tõeks pole tunnistatud, nagu Ts. Kp. S. § 47 seda nõuab. — Riigikohus konstateerib, et volikirjade väljaandmist Ts. Kp. S. § 46, 47, 247 ja 248 üldiselt käsitavad ja korraldavad. Riigi ehk kroonu asutuste juhatused ehk valitsused (казенныя управления) peavad sealjuures veel tähelepanema sama seaduse § 1285 ja 1286. Peale selle võisid riigiasutuste juhatused Vene kõrgema kassatsioonikohtu, Senati, seletuse järele (Sen. otsus nr. 96—1888. a.) volikirju välja anda ka ilma, et nende allkirjad tõekstunnistamist vajasisid Ts. Kp. S. § 47, 247 ja 248 ettenähtud korras. Seda erandit võisid nad aga tarvitada ainult vannutatud advokaatidele volikirjade väljaandmisel. Eesti kassatsioonikohtul ei ole põhjust seda Vene kõrgema kohtu seletust ja Vene kohtute praktikas kujunenud harjumust muuta, ei liiatigi, et Tsiviilkohtupidamise Seadus volikirjade andmist vannutatud advokaadile mitmeti hõlbustab. Vann. adv. Nikolai Taltsi poolt ettepanud volituse-ärakirjas on ära tähendatud, et volitus on allakirjutatud 11. nov. 1921. a. põllutööministri B. Rostfeld'i ja tema kantselei ametnikkude poolt. Ärakirja ehtsuse vastu ei ole vastaspool vaieldud. Seega tuleb vann. adv. N. Taltsi põllutöö-ministri poolt käesoleva nõude tõstmiseks tarviliselt volitatuks lugeda. — Mis puutub lõpuks A. Willmanni nimel Riigikohtule antud seletusesse kassatsioonikaebuse vastu, siis leiab Riigikohus, et see tuleb läbi vaatamata jätta järgmistel põhjustel: A. Willmann ei ole Eesti Vabariigi vannutatud advokaatide Nõukogu poolt veel mitte

vannutatud advokaadiks vastu võetud ja sellepärast puudub tal võimalus Eesti vannutatud advokaadina kohtuasju ajada. Volitus, mis põllutöö-ministri poolt N. Taltsile ja A. Willmannile 11. nov. 1921. a. antud, on maksev ainult, nagu eespool tähendatud, vann. adv. Taltsi suhtes, mitte aga A. Willmanni suhtes, kes ei ole Eestis vann. advokaat. Ka tunnistust, mis Põllutööministeeriumist A. Willmannile 18. märtsil 1922. a. nr. 2544 välja on antud selle tõenduseks, et tunnistuse ettenäitaja A. Willmann seisab Põllutöö-ministeeriumi teenistuses juriskonsuldi kohuste täitjana, ei saa A. Willmanni seadusepäraseks volituseks lugeda. Esiteks ei ole see tunnistus mitte volikiri ja teiseks ei ole ta ka mitte ettekirjutus, mis riigiasutus oma ametnikule teatava asja ajamiseks Ts. Kp. S. § 1286 põhjal võib anda.

(Ts. osak. toim. nr. 11—1923. a.).

Kas peab nõudja volinik ühes nõudepalvega kohtule ka oma algvolikirja ette panema?

Riigikohus leiab, et nõudepalve juures volinik volikirja kui dokumendi ka ärakirjas ette võib panna. Kui aga kohus või ka vastane pool seesuguse ärakirja täpsuses või õigsuses kahtleb, peab kohus volinikult originaal- ehk alg-volikirja ettepanemist nõudma Ts. Kp. S. § 463 põhjal. Kohus ei või nõudepalvet ei tagasi saata ega nõuet läbi vaatamata jätta, enne kui volinikule algvolituse ettepanemiseks antud tähtaeg mööda ei ole läinud.

Nõudepalvet otsekohe tagasi saata (Ts. Kp. S. § 53 p. 2., 266 p. 2) ehk jälle nõuet läbi vaatamata jätta ja asjatoimetust lõpetada (Ts. Kp. S. §§ 69 p. 5 ja 576 p. 3) võib kohus ikkagi ainult niisugustel juhustel, kui volikirja üldse pole ette pandud, ei originaalis ega tõeks tunnistatud ärakirjas. Samuti ka siis, kui ettepanud volikirja tekst

(originaalis või ära kirjas) volinikku ei õigusta asjaajamiseks, ei selles asjas, mis tema poolt alustatud, ega selles kohtus, kuhu volikiri ette pandud.

Käesoleval korral on vann. adv. Talts kui Põllutöö-ministeeriumi volinik ühes nõudepalvega ka omast volikirjast ära kirja ette pannud, mis sama ministeeriumi ametniku, kantslei sekretäri poolt õigeks tunnistatud ja ministeeriumi pitseriga varustatud. Järjekult ei olnud nõudepalve mitte hoopis ilma volitusetõenduseta ja kohus oleks pidanud volituses kahtlemise korral algvolikirja esitamist nõudma ja asja vastaspoole palve peale mitte otsekohe ära lõpetama.

(Ts. osak. toim. nr. 436—1923. a.)

Riigistatud maa peal asuva hoone nõudmise alluvus.

Rahukohtunikule esitatud nõudepalves Põllutöö-ministeeriumi vastu seletas nõudja Johannes Puusepa volinik, et tema volitaja saanud 1911. a. Uuemõisa tolleaegselt omanikult enesele endise Kolu kõrsti hoone. Nüüd, kus Uuemõisa maad riigile üle võetud, tunnistavat Põllutöö-ministeerium Kolu kõrtsi hooned riigi omanduseks. Nõudja volinik palub sellepärast nõudja omanduseks tunnistada Harjumaal Kuivajõe vallas ja Uuemõisa maa peal asuva Kolu kõrtsi hoone. Rahukohtunik määras asja mittealluvuse pärast ära lõpetada. — Nõudja poolt antud erakaebuse peale leidis Rahukogu, et vaidlus käib omanduse-õiguse pärast hoone peale, mida mitte administratiiv-asutused, vaid ainult tsiviilkohus võib lahendada. Neil põhjustel ja toetudes Ts. Kp. S. § 1 peale määras Rahukogu: asi rahukohtunikule alluvaks tunnistada, selle määrus, asi ära lõpetada, tühistada ja asi sisuliseks arutamiseks temale tagasi saata. — Rahukogu määruse peale

andis Põllutöö-ministeeriumi volinik kassatsioonikaebuse, milles ta Rahukogu määruse palub tühistada, selle põhendusega, et käesolev nõue, kui Maaseaduse tagajärjel tekkinud tüliasi tuleb lahendada administratiiv-asutuste ja administratiivkohtute läbi, et seda tsiviilkohtud mitte ei või ära otsustada.

Riigikohus leiab, et kassaatori väide, nagu peaksid kõik tsiviiltülid, mis Maaseaduse teostamise puhul tõusnud või sellega seotud on, tingimata administratiivasutuste ja kohtute läbi lahendust leidma, — ei ole õige. Nii ei saa seda väidet õigeks pidada tsiviilkohtustuste suhtes, mis Eesti Vabariik peab täitma ja tunnistama Maaseaduse § 3, 4 ja 6 põhjal. Käesolev tüli on tsiviiltüli eraisiku ja Põllutöö-ministeeriumi kui riigistatud maade valitseja ja hoolekandja vahel. Nõude aluseks on pandud hoone omandus-õigus, mis nõudja arvab omale saavutanud olevat juba 1911. aastal endiselt omanikult. Järjekult allub selle tüli lahendamine ka tsiviilkohtutele ja mitte administratiivasutustele.

Ara rippumata kassatsioonikaebusest leiab Riigikohus aga, et Rahukogu käesoleval korral asjade alluvuse piirisid nende tõu järele on rikkunud. Riigikohus konstateerib, et nõue on tõstetud omandus-õiguse üle kinnisvara, hoone, peale. Sääraseid nõudeid ei saa rahukohtunik esimesena kohtuastmena mitte lahendada; need ei allu mitte temale, vaid Rahukogule. Rahukogu on aga, rikkudes alluvuse piirisid asjade tõu järele ja eriti Ts. Kp. S. § 31-a ja 1810 ettekirjutusi, sisuliseks äraotsustamiseks nõude rahukohtunikule tagasi saata määranud. See Rahukogu määrus, kui seadusevastane, tuleb tühistada kõige tema tagajärgedega ja asja-toimetus maha kustutada kui rahukohtunikule esimeses astmes ja Rahukogule teises astmes mitte alluv. (Ts. osak. t. nr. 385—1923. a.)

Kes kannab abielus sündinud laste kasvatusekulud?

I.

Omast mehest lahus elava Ida K. nõudmise peale mõistis Tallinna-Haapsalu Rahukogu kostjalt, Ida K. abielumehelt Aleksander K-ilt, 1500 marka kuus nende alaealise poja Otto ülespidamiseks, kes elab oma ema Ida K. juures. — Aleksander K. volinik palub Rahukogu otsuse tühistada Balti Tsiiviilõiguse § 197 ning Ts. Kp. S. § 129 rikumise pärast, sest § 197 põhjal otsustab isa lapse isikliku saatuse üle ja sama seaduse § 218 põhjal kasutab isa lapse varandust. Isa olevat last oma juurde nõudnud, kuid ema ei olevat teda annud. Sellepärast ei olevat emal õigust lapse ülespidamiseks isalt midagi nõuda. Riigikohus leiab, et kassatsioonikaebuse rahuldamiseks pole mõjuvat põhjust. Kassaatori väide, nagu ei oleks emal õigust lapse ülespidamiseks isalt midagi nõuda, käib otsekohe Balti Tsiiviilõiguse § 200 määruste vastu, mille järele lapse ülevalpidamise ja kasvatamise kulud igatahes isa peale langevad, välja arvatud juhtumine, kui emal on varandust ja isal see puudub. Käesoleval korral on Rahukogu selgeks teinud, et nõudjal, emal, pole mingit varandust ega sissetulekut. Edasi tõsitab Rahukogu, et abielupaar Aleksander ja Ida K. millegagi tõeks ei ole teinud, et tema tõsiselt oleks tahtnud last oma juurde kasvatamiseks saada. (Tsiiviil-osakonna toim. nr. 156—1923. a.).

II.

Riigikohus leiab, et Rahukogu õieti on kohaldanud Balti Tsiiviilõiguse § 199 ja 260, pannes abielus sündinud lapse kasvatamise kulud isa peale. Sama õiguse § 168 järele tulevad juba väljaspool abielu sündinud laste toitmise ja kasvatamise kulud esimeses joonelapse isal kanda. Teisiti ei saa see olla ka lapse emaga abielus oleva lapse isa suhtes.

(Ts. osak. toim. nr. 779—1923. a.).

Riigiteenijate vahekorrald riigilt ehk riigiasutustelt palga saamise suhtes.

Riigiteenistuse alal on Eestis praegu maksev Vene teenistuse seadustik riigivalitsuse nimetusel (Свод. Зак. III Т.) nende muudatustega, mis Eestis eriti maksma pandud. See seadustik ei tunnista põhimõtteliselt riigiteenistust kokkuleppele rajatud tsiiviil-vahekorrald riigivõimu ja teenija vahel. Selle seadustiku järele nimetatakse riigiteenija ametisse, temale määratakse palktasu, teda vabastatakse ametist, kõrgendatakse ametis, alandatakse teenistuses jne. valitsuseasutuste korraldustel. Need korraldused on vormiliselt alati, osalt ka sisuliselt, ühepoolsed. Riigiteenija vahekorrald riigiga on selle järele avalik-õiguslik iseloom. Vastavalt sellele kuuluvad kõik riigiteenija palktasu ja muud varanduslikud nõuded riigiasutuste vastu, mille aluseks on riigiteenistus, arutamisele üksnes administratiiv-korrald ja ei allu kohtuasutustele tsiiviilnõude korrald (Ts. osak. toim. nr. 289—1923. a.).

Notariaalseaduse § 340 p. 2 ja § 344 p. 2 tõlgendamine.

Juhan Wiilup oli testamendi järele oma talukoha Karl Peterkopile ja selle naisele pärandanud, kuid samas testamendis ka kellelegi Einmannile vabaduse jätnud seda kohta pärida, kui ta teatavad rahalised kohustused Peterkopi vastu on täitnud. Sellel alusel pani Einmann krepostijaoskonna ülemale Johan Wiilupi testamendi ja ühtlasi ka kviiitungi ette, et tema Peterkopi kasuks mineva raha kohtu deposiiti on maksnud, ja palus Wiilupist järelejäänud talukohta omale nimele kinnitada. Kreposti-jaoskonna ülem rahuldas Einmanni palve. Peterkopi edasikaebuse kreposti-jaoskonna ülema määruse peale

jättis Rahukogu tagajärjeta. Rahukogu otsuse peale kaebas Peterkop edasi Riigikohtusse.

Riigikohus leiab, et kreposti-jaoskonna ülem on konstateerinud, et Einmann oma kohustused Peterkopi vastu testamendi järele on täitnud ja seega koht Einmanni nimele tuleb kirjutada. Seaduse järele võib kreposti-jaoskonna ülem aga seesugust kohustuste täitmist ainult siis tõsitada ja sellest vastavaid järeldusi teha, kui kohustuse saaja, käesoleval korral Peterkop, seda ise õigeks ja seaduslikuks tunnustab või kohus oma otsusega seda konstateerib (Not. sead. § 340 p. 2 ja 344 p. 2). Käesoleval korral ei olnud Peterkop Einmanni poolt tehtud maksimist mitte tunnistanud ega olnud selle kohta ka kohtuotsust olemas. Järjekult ei olnud kreposti-jaoskonna ülemal õigust deposiiti makstud summat õieti makstuks lugeda ja sel põhjal Einmanni õigusi Peterkopi vastu tüli all oleva talu tunnustada, rikkudes Not. sead. § 340 p. 2 ja 344 p. 2 (Ts. osak. t. nr. 233—1923. a.)

Administratiiv osakond.

Kas Hindamise Peakomisjon võib ilma asjast huvitatud isiku kaebuseta kohaliku Hindamiskomisjoni hindamisakte ümberhindamiseks samale Komisjonile tagasi saata?

Vastus jaatav.

Kohaliku Hindamiskomisjoni hindamisaktid ei omanda veel sellega seadusejõudu, kui keegi asjast huvitatud isik nende vastu kaebust ei ole tõstnud, vaid Maareformi Teost. Määruste § 36. märkuse järele astuvad Hindamiskomisjoni otsused jõusse peale nende kinnitamist Peakomisjonis. Kui Hindamise Peakomisjoni kinnitamisest oleneb Hindamiskomisjonide aktide jõusseastumine,

siis ei ole mingit kahtlust, et Hindamise Peakomisjonil säärasel korral, kui ta mõnesuguseil põhjusil ei leia võimaliku olevat kohaliku Hindamiskomisjoni akte kinnitada, on õigus neid hindamisakte mõningate vigade parandamiseks ehk ümberhindamiseks kohalike komisjonile tagasi saata, ilma et keegi asjast huvitatud isik seda oleks palunud.

(R. Adm. t. nr. 396 — 1923. a.)

Kas võib Tulumaksu-seaduse § 77. põhjal trahvida maksumaksjat sihiliku tulude ja tuluallikate varjamise eest, kui tulude deklaratsioon oli tema voliniku poolt maksuasutusele sisse antud?

Vartus jaatav.

Kui maksja oma voliniku oma peatulude ja pea-tuluallikate kohta informeerimata jätab ja selle tõttu volik vastavalt maksja tulud maksuasutusele heas usus ja parema tahtmise järele deklareerib, siis vastutab maksja sellest tekkinud tagajärjede eest niisama, kui oleks ta ise oma tulud ja tuluallikad maksuasutuse eest varjanud.

Tulude ja tuluallikate puudulikkus ülesandmist maksuasutusele võib üksnes siis eksikombel juhtunuks pidada, kui selgub, et maksjal üldse ei puudunud oma tulude ja tuluallikate täieliku ülesandmise tahtlikkus ja vahele jäid ainult mõned üksikud tulu-summad ja vähem tähtsad tuluallikad või kui on otse tõestatud, et ka suuremal mõõdul ette tulnud tulude ja tuluallikate ülesandmatu jätmine on eksikombel juhtunud.

(R. Adm. t. nr. 208 II 1923. a.)

Kas adopteeritud lapsed on Perekonna Abiraha Seaduse järele toetusraha osalisteks arvutud?

Vastus eitav.

Riigikogu poolt 19. XII. 1922. a. vastuvõetud Perekonna Abiraha Seaduse (R. T. nr. 1/2) 2—1923. a. sead. nr. 6), järele on riigiametnikud, teenijad ja rahvavälised, kuni nad kuus vähem kui 12.000 marka palka saavad, õigustatud endi ülespidamisel olevate lihaste laste pealt toetusraha saama (§§ 1 ja 2). Endine Perekonna Abiraha Seadus (R. T. nr. 82 — 1922. a. sead. nr. 47), mis üldtähendatud seaduse ilmutamisega oma maksvuse kaotas, lubas perekonna toetusraha maksta mitte ainult lihastele lastele (§ 2 p. 2), vaid ka adopteeritud lastele, laste-lastele jne. (§ 2 p. 3), eriti seda seaduses ära tähendates (selle juures vahet tehes lihaste ja adopteeritud laste vahel). Kui nüüd praegu maksvas Perekonna Abiraha Seaduses räägitakse ainult lihaste laste jaoks toetusraha andmisest ja selle saamise õigusest, siis tuleb sellest järeldada, et seaduse andja on adopteeritud laste suhtes endist Perekonna Abiraha Seadust teadlikult muutnud ja pole neid perekonna toetusraha väärilisteks mitte arvanud, mispärast ei ole ka võimalik B. E. S. § 187 peale kui üldise seaduse peale tuge, sest Perekonna Abiraha Seadus, kui eriseadus, kitsendab üldise seaduse norme.

(R. Adm. t. nr. 632 II 1923.)

Kas Petserimaakonnas tuleb külamaade kruntimisel üksiktarvitamisele jäätavad kruusa-augud ja linaleod piiritada?

Vastus jaatav.

Maakorralduse Sead. (V. S. k. X k. 3 j.) § 82 nõuab, et välja eraldatavate maatükkide piirid peavad looduses ajutiste märki-

dega ära tähendatud olema, kusjuures elanikkudele nende märkide paneku tähendus peab ära seletatama. See tähendab, et ka ühiskasutamiseks jäetud kruusa-augud ja linaleod peavad ära piiratud olema, et pärast kasutajate eneste vahel, niisama naabritega piiride pärast tüli ei tõuseks. Maakorralduse juhtnõuete § 7 lisa (aj. määrused maakorralduse tehnika kohta) p. 7 on ära tähendatud, kuidasviisi tuleb väljaeraldatud maatükkide kasutajatele vee kasutamist võimaldada. Ülepea aga tuleb eraldada ja kindlate piirimärkidega ära tähendada kõik ühiseks kasutamiseks jäetud maa-osad, veekogud, kaevud, surnuajad jne., ühes, sellega korraldada ka teesid nende juurde pääsmiseks.

(R. Adm. t. 839 I — 1923. a.)

Kas kohustab rentnik, kui tal on leping pikema aja peale sõlmitud ja ta selle järele on kohustatud renti maksma teatava arvu rukkikilogrammide pealt iga poole aasta eest rahas rukkihinna järele maksuaastal, selle lepingu pealt tempelmaksu ära tasuma kogu rendiaja eest korraga, ja kui mitte, kas on tal siis õigus ülemäära äratasunud tempelmaksu tagasi nõuda?

Vastus esimese küsimuse peale eitav ja teise peale jaatav.

Et rendilepingu järele on ette nähtud rendimaks teatud arvu rukkikilogrammide hinna järele rendi maksmise ajal, siis on võimatu lepingu aine väärtust kogu rendiaja eest ette kindlaks teha, ja Tempelmaksuseaduse Täideviimise Määruste § 4. põhjal on rentnikul õigus tempelmaksu õiendada iga pooleaasta rendi tasumisel makstava rendisumma pealt. Järjekult pole säärane rentnik rendilepingu sõlmimisel kohustatud lepingu kogu väärtuse pealt tempelmaksu

juba ette ära tasuma, ja kui ta seda siiski on teinud, siis on tal õigus kõik ülemäära sissemakstud summa tagasisaada, sest tagasimaksu keelamisel puuduks seadusline alus.

(R. Adm. toim. nr. 321 — 1923. a.)

Kas siseministril on õigus järelevalve korras samme astuda valla- ja alevi-omavalitsuste tegevuses ilmsiks tulnud väärnähtuste kõrvaldamiseks?

Vastus jaatav.

Omavalitsuse Aj. Järelevalve Sead. § 1. põhjal kuulub järelevalve linna- ja alevi-omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle siseministri võimkonda. Kui nüüd saama seaduse § 8 määrab, et valla- ja aleviomavalitsuste tegevuse seaduslikkuse järele valvamises on maakonna-valitsusel samad õigused ja kohused, mis siseministril linna- ja maakonna-omavalitsuste kohta selle seaduse § 4—7 ette nähtud korras, siis ei või sellest järeldust teha, nagu mõned teevad, et siseministril neid õigusi ei ole. Säärane järeldus võtaks igasuguse tähtsuse eeltähendatud sama seaduse § 1-lt, niipalju kui ta siseministri järelevalve-õigusest valla- ja alevi-omavalitsuste tegevuse üle räägib, ja teeks nimetatud seaduse määruse selle järele õieti arusaamatuks. Arvamine, et siseministri järelevalve-õigus nimetatud asutuste üle seisab sama seaduse § 9 järele ainult maakonna valitsuste käest valla- ja alevi-omavalitsuse-asutuste tegevuse järelevalve kohta aruannete vastuvõtmises ja neile juhtnõõride andmises, ei ole küllalt põhjendatud. Seaduseandjal ei olnud mõttes siseministri järelevalve-õigusi sellega sugugi kitsendada, mille tõenduseks on § 12. määrus, et Kubermangu talurahva-asjade komisjoni õigused siseministeeriumi kätte antud.

Edasi annab § 8 otsekohese järelevalve valla- ja alevi-omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse järele Maakonna-valitsusele. Sellega aga ei ole sugugi ära keelatud, et siseminister oma järelevalve-õigust ei võiks Maakonna-valitsuse kaudu teostada. Säärane järeldus tähendaks, et siseministril iga võimalus oleks võetud tegelikult oma järelevalvet teostada ja § 1, mille järele siseministrile on järelevalve-õigus antud valla- ja alevi-omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle, oleks ilma aluseta. Siseministril peaks võimalus olema tegelikult järelevalve korras samme astuda valla- ja alevi-omavalitsuste tegevuses ilmsiks tulnud väärnähtuste kõrvaldamiseks. Selle kohta käivad ettepanekud, mis tehakse Maakonna-valitsusele, on täitsa seadusepärased. Maakonna-valitsused võivad siseministri ettepanekuid ka täitmata jätta, kui nad neid ettepanekuid õigeks ei pea, teatades sellest siseministrile.

(R. Adm. t. nr. 348 — 1923. a.)

Kas Maakonna-politsei ülem võib iseisvalt Maakonna-valitsuse ees samme astuda, et viimane vangide vedamise oma peale võtaks, ja kui viimane tema ettepaneku suhtes eitavale seisukohale asub, siis selle peale Adm. kohtu korras kaebust tõsta.

Vastus eitav.

Silmas pidades, et Politsei Korralduse Seaduse (R. T. nr 4/5 — 1920) järele allub politsei siseministrile, kes juhib politsei tegevust Politsei Peavalitsuse kaudu (§ 29), et politsei ülemad alluvad Politsei Peavalitsusele (§ 30) et politsei kohustuste hulka käib vangide vedamisest osavõtmine, nagu see vahi all peetavate kohta seaduses on ette nähtud (§ 17 p. 5), ja et Adm. K. K. § 3. põhjal on õigus kaevata kõigil isikuil, seltsidel, ühisustel ja valitsuse-asutustel, kui nende õiguslised või varan-

duslised huvid administratiivseis asjus seadusevastaselt on puudutatud, tuleb järeldada et Maakonna-politsei ülem peaks, kui ta leiab, et mõnesugustel tehnilistel või muil põhjustel, nagu vangivahtide ja hobuste puudusel või küüdi saamise raskustel, on vangide edasisaatmist võimatu täita, selles asjas pöörama sellekohase ettekandega oma otsekohe ülemuse poole, aga mitte iseseisvalt samme astuma kohalise Maakonna-valitsuse ees, et viimane vangide vedamise oma peale võtaks, sest säärast ettepanekute õigust ei ole politsei ülematele kui täidesaatva ametiasutuse eesotsas seisvatele isikutele seaduses mitta antud, vaid niisugune tegevus kuulub selle kompetentsi, kes juhib ja korraldab üldist politsei tegevust. Samuti ei ole politsei ülemal säärasel juhtumisel Adm. K. K. § 3 põhjal õigust kaebust tõsta, sest § 3 tähendatud sõna „isiku“ all ei saa mõista politsei ülemat, kui ametiasutuse esindajat, kuna teatava politsei ülema isiklikud huvid siin ei või puudutatud olla.

(R. Adm. t. nr. 500 — 1923. a.)

Kas tuleb toiminguid, mis on tehtud välismaa ühisuse ja tema Eesti osakonna vahel, lugeda kahe juriidilise isiku vahel tehtuiks ja kas tuleb dokumente, mis niisuguste toimingute kohta kirjutatud, tempelmaksustada üldisel alusel, mitte aga ühe ja sama ühisuse sisemiseks kirjavahetuseks lugeda?

Ajutise Valitsemiskorra § 12 põhjal Vabariigi Valitsuse poolt 1. X. 1921. a. vastuvõetud seadus (R. T. nr. 88/89—1921. a. sead. nr. 165) määrab, et tegevuseloa saa-

miseks Eesti vabariigi piirides peavad välismaa seltsid ja ühisused, peale seaduses ära tähendatud teadete nende nimetusest, tegevuse sihist, põhikapitali suurusest kodumaal jne., üles andma selle kapitali suuruse, mis selts Eestimaa operatsioonideks määranud (§ 2); sellejuures on kaubanduse- ja tööstuseministril õigus kolmandate isikute nõudmiste kindlustamiseks nõuda seltsilt või ühisuselt kautsjoni sissemaksmist (§ 3); on seltsi või ühisuse poolt kõik seaduse nõuded täidetud, tema voliniku poolt tegevuse tingimused Eestis alla kirjutatud ja „Riigi Teatajas“ välja kuulutatud, siis on seltsil või ühisusel õigus oma tegevust Eestis juriidilise isikuna alata antud tingimuste piirides (§ 4); kuid selle juures peab selts või ühisus oma asjade ajajaks ja valitsejaks Eestis nimetama täieliste valitsustega vastutava isiku, kelle alaline elukoht peab Eestis olema (§ 5). Neist seaduse määrustest järgneb, et tegevuse avamiseks Eestis peab iga välismaa selts või ühisus seks üksnes oma kapitalist teatud summa määrama, mitte aga enese kõrval juriidilise isikuna mingisuguse uue iseseisva ettevõtte looma; vastupidi, seaduses on otse ära tähendatud, et välismaa selts või ühisus tegutseb loa korral Eestis just ise juriidilise isikuna nimelt oma täisvolilise asjaajaja ja valitseja kaudu.

Toimingud välismaal asuva seltsi või ühisuse ja tema Eestis asuva osakonna vahel kui ka sisemine kirjavahetus on Eestis tempelmaksust vabad.

(R. Adm. t. nr. 196 — 1923. a.)

„Õigus“ nr. 7 ilmub 5. veebruaril, nr. 8 — 16. veebruaril.

Talitus.

Vastutav toimetaja: **F. Karlson.**

Väljaandja: **Tartu Õigusteadlaste Selts.**

Toimetuse ja talituse aadress:
Tartu, Aia tän. nr. 39.

Tellimise hind: 400 mk. aast. (8 nummert).
Üksik nummer 50 mk.